

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

MUHASEBE VE DENETİM BİLİM DALI

FİKRİ VE SİNİ MÜLKİYET HAKLARININ YÖNETİMİ - MUHASEBESİ

OTOMOTİV SEKTÖRÜ UYGULAMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cemal ERCAN

BURSA – 2020

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

MUHASEBE VE DENETİM BİLİMDALI

FİKRİ VE SİNÂİ MÜLKİYET HAKLARININ YÖNETİMİ - MUHASEBESİ

OTOMOTİV SEKTÖRÜ UYGULAMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cemal ERCAN

Danışman:

Dr. Öğretim Üyesi Şükrü DOKUR

BURSA – 2020

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe ve Denetim Bilim Dalı'nda 701618002 numaralı öğrenci Cemal ERCAN' ın hazırladığı " Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Yönetimi – Muhasebesi Otomotiv Sektörü Uygulaması " konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı 03/02/2020 günü 13-14..... saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasınınbaşarılı..... (başarılı / başarısız) olduğunaoybirliği..... (oybirliği / oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav
Komisyon Başkanı)

Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Dr. Öğretim Üyesi Şükrü DOKUR

Bursa Uludağ Üniversitesi
İnegöl İşletme Fakültesi

Üye

Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Doç. Dr. Zerrin FIRAT

Bursa Uludağ Üniversitesi
İnegöl İşletme Fakültesi

Üye

Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Doç. Dr. Osman TUGAY

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

/ /

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 13.01.2020

Tez Başlığı / Konusu: FİKRİ VE SİNÂİ MÜLKİYET HAKLARININ YÖNETİMİ-MUHASEBESİ OTOMOTİV SEKTÖRÜ UYGULAMASI
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam xii+71 sayfalık kısmına ilişkin, 13/01/2020 tarihinde şahsım tarafından *Cemal ERCAN* adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 20 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar ~~hariç~~/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

13.01.2020

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Cemal ERCAN

Öğrenci No: 701618002

Anabilim Dalı: İşletme

Programı: Muhasebe ve Denetim

Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
(Adı, Soyad, Tarih)

13.01.2020
S. D. D. K. U.

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Yönetimi – Muhasebesi Otomotiv Sektörü Uygulaması” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

13.02.2020

Adı Soyadı : Cemal ERCAN
Öğrenci No : 701618002
Anabilim Dalı : İşletme Anabilim Dalı
Programı : Muhasebe ve Denetimi / Tezli
Statüsü : Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Cemal ERCAN
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : İşletme
Bilim Dalı : Muhasebe ve Denetim
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı :
Mezuniyet Tarihi :
Tez Danışmanı : Dr. Öğretim Üyesi Şükrü DOKUR

FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ YÖNETİMİ - MUHASEBESİ

OTOMOTİV SEKTÖRÜ UYGULAMASI

Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları, kişilerin ve ilgili kurumların haklarını ifade etmektedir. Bu haklar ulusal veya uluslararası kanunlarla koruma altına alınmıştır. Üretimde, ticari rekabette, toplumsal refah ve ticari kazançların oluşumunda bu haklardan faydalanma ve yönetme ihtiyacı, girişimci, yatırımcı ve tüketici açısından önemli hale gelmiştir. Bu haklar marka, patent, buluş, endüstriyel tasarım, coğrafi işaret, geleneksel ürün, telif hakları ticari ve vergi desteği olarak görülmektedir. Bu çalışmada Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının çeşitleri, tarihsel gelişimi, hukuki durumu ve muhasebe sistemi ele alınmıştır. Günümüzün gözde teknolojilerinden olan otomotiv sektörünün Dünya’da ve Türkiye’de Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarından faydalanma oranları ve bunların analizleri ve simülasyon yorumlarına yer verilmiştir. Ayrıca otomotiv sektöründe patent başvuruları ve bunların analizlerine de ulusal ve uluslararası boyutta yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fikri ve Sınai Mülkiyet, Fikri ve Sınai Mülkiyet Kanunu, Mülkiyet Hakları, Muhasebeleştirme.

ABSTRACT

Name and Surname : Cemal ERCAN

University : Bursa Uludağ University

Institution : Institute of Social Science

Field : Business Administration

Brench : Accounting and Auditing

Degree Awarded : Master of Science (MS)

Page Number :

Degree Date :

Supervisor :

MANAGEMENT OF INTELLECTUAL AND INDUSTRIAL PROPERTY RIGHTS ACCOUNTING AUTOMOTIVE SECTOR IMPLEMENTATION

Intellectual and Industrial Property Rights express the rights of individuals and related institutions. These rights are protected by national or international laws. The need to benefit and manage these rights in production, commercial competition, social wealth and the formation of commercial gains has become important for entrepreneurs, investors and consumers. These rights are such as trademarks, patents, inventions, industrial design, geographical indication, traditional product, copyright commercial and tax support. This working is regarding to discuss the types, historical development, legal status and accounting system of Intellectual and Industrial Property Rights.

Study is about benefit ratios ,analysis and simulation comment of the Intellectual Property Rights in the automotive industry which is one of the favorite sector in Turkey and world. In addition, patent applications and their analysis in the automotive sector have been included in according to national and international dimensions.

Keywords : Intellectual and Industrial Property, Intellectual and Industrial Property Law, Property Rights, Accounting Process.

ÖNSÖZ

Tez çalışmamda bana yol gösteren, danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Şükrü DOKUR

Hocama, Tez aşamalarında katkılarıyla çalışmama destek veren Doç. Dr. Zerrin FIRAT

Hocama, saygı, sevgi ve hürmetlerimi sunar, teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca buralara kadar gelmeme vesile olan; yaşam koçum olan babam Gürel ERCAN' a

Canım annem Leman ERCAN' a ve biricik kardeşim Talha ERCAN' a çok teşekkür eder,

saygı ve sevgilerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	i
ÖZET.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLO LİSTESİ	ix
GRAFİK LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ YÖNETİMİ.....	3
1. FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ YÖNETİMİ	3
1.1. GENEL OLARAK FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARI	3
1.1.1. Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Amacı	4
1.1.2. Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Tanımları	5
1.1.3. Tarihsel Açıdan Fikri Ve Sınai Mülkiyet Haklarının Yönetimi	13
1.1.4. Avrupa Birliği'nde Fikri ve Sınai Mülkiyet Alanındaki Düzenlemeler	16
1.2. FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ YÖNETİMİ	17
1.2.1. Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Yönetilme Gerekçeleri.....	18
1.2.2. Fikri Ve Sınai Mülkiyet Haklarının Yönetim Ve Organizasyonu ..	20
1.2.3. Türkiye'de Fikri Ve Sınai Mülkiyet Haklarının Korunmasına Yönelik Yasal Düzenlemelerin Gerekliliği.....	22
İKİNCİ BÖLÜM	24
FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARINDA HUKUKSAL DÜZENLEME VE VERGİSEL ETKİLERİ	24
2. FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ HUKUKSAL YAPISI.....	24
2.1. TÜRK PATENT KURUMU.....	25
2.1.1. Türk - Patent Kurumunun Amacı – Kapsamı.....	26
2.1.2. Türk Patent Kurumunun Tarihçesi	26
2.1.3. Türk Patent Kurumunun Organizasyonu	27
2.2. HUKUKSAL DÜZENLEMELER.....	29
2.2.1. Türk Patent Kurumu Yönetmelikleri.....	30

2.2.2. Gelir Vergisinde Yapılan Düzenlemeler.....	32
2.2.3. Kurumlar Vergisinde Yapılan Düzenlemeler	35
2.3. FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARINDA VERGİSEL DÜZENLEMELERİN ŞİRKETLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	39
FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ MUHASEBESİ VE MUHASEBE DENETİMİ	39
3. FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ MUHASEBESİ VE MUHASEBE DENETİMİ	39
3.1. MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞLERİ (MSUGT) – MEVCUT MEVZUATA GÖRE FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ MUHASEBESİ	39
3.2. TMS/TFRS KAPSAMINDA FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ MUHASEBESİ	42
3.3. BOBİ FRS KAPSAMINDA FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ MUHASEBESİ	43
3.4. FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ MALİ TABLOLARDA SUNUMU VE ETKİLERİNİN YORUMLANMASI.....	44
3.5. FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ MUHASEBE DENETİMİ...	46
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	48
OTOMOTİV SEKTÖRÜNÜN, FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI AÇISINDAN DÜNYADA VE TÜRKİYE’DEKİ DURUMU	48
4. OTOMOTİV SEKTÖRÜNÜN, FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARI AÇISINDAN DÜNYADA VE TÜRKİYE’DEKİ DURUMU	48
4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	48
4.2. ARAŞTIRMANIN ANAKÜTLESİ VE ÖRNEKLEMİ.....	48
4.3. ARAŞTIRMANIN MODELİ	49
4.4. OTOMOTİV SEKTÖRÜNÜN FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI AÇISINDAN DÜNYADAKİ DURUMU	49
4.1. OTOMOTİV SEKTÖRÜNÜN FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI AÇISINDAN TÜRKİYE’DEKİ DURUMU	51
4.5. OTOMOTİV SEKTÖRÜNÜN FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI AÇISINDAN TÜRKİYE’DEKİ DURUMU	53
4.5.1. Türkiye’de Otomotiv Sektöründe AR-GE Yatırımları	58
4.5.2. Türkiye’de Otomotiv Sektöründe AR-GE Yatırımları Sonucu Sağlanan Teşvikler	58

4.5.3. Türkiye’de Otomotiv Sektöründe Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarına Uygulanan İstisnalar	62
SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER.....	64
KAYNAKÇA	67

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1. Taraf Olduğu WIPO Anlaşmaları	15
Tablo 4.1. Dünya Otomotiv Sektörü Üretim ve Satışları	50
Tablo 4.2. 10 Büyük Otomotiv Firmasının Patent Başvuru Sayıları	52
Tablo 4.3. Otomotiv Sektöründe Senelere Göre Yapılan Patent Başvuruları.....	53
Tablo 4.4. Türkiye Otomotiv Ana Sanayii Üreticileri 2017 Araç Üretim Adetleri.....	57
Tablo 4.5. Türkiye’de Yıllara Göre Otomotiv ve Otomobil Üretimi	59
Tablo 4.6. Otomotiv Sektöründe Alınan Teşvik Aşamaları.....	60
Tablo 4.7. Sektörel Bazda Ar-Ge Merkezi ve Tasarım Merkezi Sayılarının Dağılımı..	60
Tablo 4.8. Yıllar İtibariyle Faaliyette Olan AR-GE Merkezi Sayısı.....	61
Tablo 4.9. Patent ve Faydalı Model Başvurularının NACE Sınıflandırmasına Göre Sektörel Dağılımı.....	63

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 4.1. Dünyada Hafif Ticari Araç Satış Güncel Verileri.....51

Grafik 4.2. Türkiye’de Otomotiv Sektörünün Yıllık Büyüme Oranı57

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	Adı Geçen Eser
AR-GE	Araştırma-Geliştirme
AŞ	Anonim Şirket
BOBİ FRS	Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı
EPO	European Patent Office (Avrupa Patent Ofisi)
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
KDV	Katma Değer Vergisi
KGK	Kamu Gözetim Kurumu
KHK	Kamu Hükümünde Kararname
KOBİ	Küçük ve Orta Ölçekli İşletme
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
MSUGT	Muhasebe Sistemi Uygulamaları Genel Tebliği
OICA	Uluslararası Motorlu Taşıt Üreticileri Birliği
PTT	Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü
RG	Resmi Gazete
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SMK	Sınai Mülkiyet Kanunu
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TL	Türk Lirası
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TRIPS	Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması)
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
VUK	Vergi Usul Kanunu

WIPO	World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü)
WTO	World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü)

GİRİŞ

İnsanı ve diğer canlı varlıkları, insandan ayıran en önemli özelliklerin başında akli ve buna bağlı olarak düşünme yeteneği gelmektedir. İnsan bu özelliğiyle yaratılışından gelen zekâsını kullanarak halk diliyle aklını kullanarak kendi ihtiyaçlarını ve toplumsal ihtiyaçlar için veya diğer canlılar için hayat kalitesini veya kullanımını ilerletmek için hayatın her adımında yeni buluşlar, yeni eserler, yeni beklentiler geliştirmişlerdir. Bu sayede toplumun gelişmesine katkı sağlanmakta olup, bu gelişmeyi yapan eser ve buluşların sahipleri manevi hazzın dışında ayrıcalıklı haklar ve uzun süre kullanım hakları oluşmuştur. Bu kazanılan hakların ulusal ve uluslararası düzeyde korunması için Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının korunmasıyla ilgili kanunlar çıkarılmıştır. Tarihi, ilk hukuk olan Roma hukukuna kadar uzanmaktadır. Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları geçmişten gelmesine rağmen 17. ve 18. Yüzyılda ağırlık kazanmaya başlamış olup 19. ve 20. Yüzyılda daha büyük bir gelişme göstermiştir. Bu kanunlarla yerel ve küresel alanda korunması sağlanmıştır. Hatta bu durum İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi 27. Maddesinde maddi ve manevi çıkarların koruma altına alındığı belirtilmiştir. Dünyada Fikri Mülkiyet Teşkilatı ve Dünya Ticaret Örgütü kuruluşları uluslararası alanda Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarıyla ilgili onları korumak amacıyla çeşitli temel nitelikte düzenlemeler yapmışlardır.

Fikri Mülkiyet Hakları, düşünsel süreç sonucu ortaya çıkan katkıların söz konusu olduğu alanlarda hak sahiplerini korumak, üretimde kullanılarak sanayinin gelişmesini sağlamak bununla beraber de toplum bilincinin yükselmesini sağlaması amacıyla önemli bir konuma sahip olmaktadır. Fikri hak, insanların düşünce üretmeleri sonucu bulunan fikir ürünlerinin genelini kapsayan ve bu ürünleri koruyan hukuki çerçevedir. Bu ürünler Dünyada insan zekâsı sonucu ortaya çıkan her türlü ürünü içermektedir. Bu haklar tasarım, yazılım, sanat eseri, patent, edebiyat, marka gibi bir ürün yelpazesini içine almaktadır. Günümüzde buluş sahipleri ve tasarımcıların ürettikleri fikri ürünlerin devlet tarafından desteklendiğini hatta bu ürünlerin üretimine sayılı ölçüde teşvik edildikleri de görülmektedir. Bu fikri ve sınai mülkiyet hakları alındıkları ülkelerde geçerli haklar olup ülke hukuku tarafından korunmaktadır.

Kişiler için Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları olduğu gibi işletmeler içinde ekonomik gelişmesi için üretim faaliyetlerinin temelinde Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları

kullanılmıştır. İşletme faaliyetlerinin devamı için bu hakların korunması zaruri hale gelmiştir. İşletmelerde olan üretim ve yapılan çalışmalar toplumun diğerlerinde edinilen haklardan faydalanması için kanunlarda diğer vatandaşların hakları için zorla alınan vergilendirme müessesesi işleme alınmıştır. Haklara bağlı olan dergi çalışmaları için Türkiye’de veya diğer uluslardan Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları değerlendirme, muhasebe, denetim gibi sistemlerle vergi sistemi revize edilmiş ve adaletli vergi sistemi olması için çalışmalar yapılmış olup ve daha güzeli için yapılmaya devam edilmiştir. Çalışmada; ilgili ilişkiler bölüm bölüm değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Dünyada diğer sanayi sektörleri gibi otomotiv sektöründe de fikri ürünlerin önemi günümüzde oldukça artmıştır. Otomotiv sektöründe yapılan yatırımlarda özellikle otomotiv yan sanayi de üretilen fikri ürünler katma değer bakımından ülkeye gelir sağlarken sektörün gelişmesinde büyük katkı sağlamaktadır. Bugün Türkiye sektörüne baktığımızda otomotiv sektörü gayri safi içinde büyük paya sahiptir. Otomotiv araçları üreten birçok firma Türkiye’de üretim yapmaktadır. Bu firmalar hem ihracat hem de iç pazarda satışlarını gerçekleştirmektedir. Üretim hacimleri dünya genelinde ortalamaların çok altındadır. Bu sebep, otomotiv firmalarının araştırma ve geliştirme merkezlerinin Türkiye’de olmaması ile sonuçlanmaktadır. Türkiye’de genelde bu firmalar sadece üretim hatları kurmuş ve montaj yapmaktadır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde, Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının yönetimi ile ilgili genel olarak Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının amacına, tanımına, tarihsel açıdan Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının gelişimine, Avrupa Birliği’nde Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları alanındaki düzenlemelere, Türkiye’de Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının korunmasına yönelik yasal düzenlemelere değinilmiştir. İkinci bölümünde, Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarında hukuksal düzenleme ve vergisel etkilerine, Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının hukuksal yapısının Türk Patent Kurumu ile olan ilişkisine ve Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarında yapılan vergisel düzenlemelerin şirketler üzerindeki etkilerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının muhasebesi, muhasebe standartları kapsamındaki düzenlemeleri ve muhasebe denetiminin nasıl yapıldığına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde otomotiv sektörü, Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının getirdiği yasal düzenlemeleri, vergisel düzenlemeleri ve muhasebe standartları kapsamındaki düzenlemeleri bağlamında nitel bir araştırma yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİKRİ VE SINAI MÜLKİYET HAKLARININ YÖNETİMİ

1. FİKRİ VE SINAI MÜLKİYET HAKLARININ YÖNETİMİ

Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının yönetiminin bakış açısı, kısa vadeli kazanç unsurlarını, daha geniş kapsamda kullanılan kaynaklar için uzun vadeli bir perspektif gerektiren stratejileri tercih etmektedir. Gereken yer ve zamanda kişinin kendini bulmasını toplumla özdeşleşmesini gerçek ve tüzel kişiler tarafından krizi bile fırsata çevirebilecek yönetim sistemi belirlenmelidir. Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarına sahip olmak veya ekonomide kullanmak, tüketiciye, işletmeye ve toplumlara refah ve katma değer sağlamaktadır. Bu sebeple her aşamada oluşan unsurların oluşturulması, yönetilmesi ve sonuçlandırılması oldukça önem sağlamaktadır.

1.1. GENEL OLARAK FİKRİ VE SINAI MÜLKİYET HAKLARI

Fikir, daha önceden bilinen, görülen ancak birbirleri arasında herhangi bir bağ kurulmadığı için birden fazla düşüncenin yeni bir şekilde sentezlenerek ortaya çıkarılan düşünsel unsurlardır. Fikir kelimesinin kökeni Arapça olup, düşünme veya akıl yürütme anlamlarına gelmektedirler. Kişilerin düşünerek yani bilgi ve emek ile elde edilen faaliyetler sonucu oluşturulan ürünler için sağlanan kazanılmış hukuki haklara fikri haklar denir. Fikri hakların temini ve değerlendirilmesi, eserin tesisiyle ortaya çıkmaktadır. Sınai kelimesi ise, sanayiyle ve üretimle ilgisi olan sanatsal veya endüstriyel çıktılardır. Sınai kelimesi de Arapça olup, sanata ait olanlara denilmektedir. Sınai haklar, yapılan bir buluşu veya tasarlanan bir tasarımı daha önce yapılmamış özgün bir çalışmayı veya farklı bir üretim tekniğini ilk bulan gerçek veya tüzel kişilerin faaliyetleri üzerindeki kazanılmış haklar sınai haklar olarak tanımlanmaktadır.

Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları, kişinin çalışmak istediği alana zihnini ve fikrini kullanarak, emek sarf ederek ortaya çıkardığı modeller veya eserler ile ortaya çıkaran kişi veya kişilerle oldukça güçlü maddi ve manevi bir bağ içindedir. Böylece fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması hem ürün hem de kişi ile doğrudan ilintili olduğundan korunması değerli bir hak olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca bu değerli hak, mutlak bir hak olup kişiye de maddi ve manevi yarar sağlamaktadır. Fayda ile beraber bu haklar, herkese

karşı ileri sürülebilmektedir. Toplumlar genelde hep daha iyi bir seviyeye ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bunun içinde yeni buluşlar ve yeni eserlerle gelişmeye katkı sağlamada en temel rolü oynamaktadırlar.

Fikri ve sınai mülkiyet hakkı, yapılan eser veya ürün maddi olarak görünse de uygulayıcı açısından maddi olmayan haktır. Kendine veya topluma sağladığı hakkı yasal çerçevede oluşmasına olanak sağlamaktadır. Kazanılmış olan haklar sanayi veya ticaret alanındaki gelişmelere ortam sağlamaktadırlar. “Fikri ve sınai mülkiyet haklarının umumi tanımı, sanayi ve tarımdaki uygulamalardan oluşan buluş, tasarım ve yeniliklerin kendine has çalışmaların ilk kullanıcıları namına veya sektörde imal edilen ve satılan ürünlerin üzerindeki kendisini diğerlerinden farklı kılacak işaretlerin sahipleri namına kaydedilmesini sağlar. Böylelikle ürünü ilk kullanacak kişilerin ilgili ürünü üretip satma hakkına belirli bir süre sahip olmalarını sağlayan gayri maddi haklardır. Sınai mülkiyet hakları patentler ve faydalı modeller, markalar, endüstriyel tasarımlar, coğrafi işaretler ve entegre devrelerin topografyaları kapsamaktadır”¹. Eser sahibi haklar ise, bilim ve edebi eserler, müzik eserleri, güzel sanat eserleri ve sinema eserleri sayılmaktadır. Bilgisayar yazılımları da fikri ve sınai mülkiyet hakları kapsamında bulunmaktadır.

Sonuç olarak fikri ve sınai mülkiyet hakkı; zaman, sermaye ve emeğin yani asıl üreticinin haklarını korumak için vardır. Böylece fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin ulusal ve uluslararası alanda hukuksal düzenlemeler ve ilkeler mevcuttur.

1.1.1. Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Amacı

Fikri ve sınai mülkiyet kanunundaki genel amaç emek sarf edilen ürünlerin korunmasıyla beraber ürünlerin katma değerine katkı sağlamaktır. Bu katma değere en büyük katkı ise, ekonomik bağlamda büyümekle olmaktadır. Bunun temelinde ise, teknoloji ve bilgiye dayalı çalışmaların bulunması bununla ilintili olarak teknoloji ve bilgi odaklı büyümeyi hatta Araştırma - Geliştirme (AR-GE) yatırımlarına etkin bir şekilde kullanmayı sağlamaktadır. “Fikri ve sınai mülkiyet haklarının amaç ve kapsamı şunlardır: Teknoloji, ekonomi ve sosyal ilerlemenin gerçekleştirilmesine katkı sağlaması amacıyla patent, marka, faydalı model, tasarım, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adlarına ilişkin

¹ Upb. org.tr/fikri-ve-sinai-mulkiyet/fikri-ve-sinai-mulkiyet-nedir/(10.05.2019)

hakların korunmasıdır. Aynı zamanda kanun kapsamına ilişkin başvuruları öncelikle tescil işlemlerinin yapılması ardından tescil sonrası işlemlerin ve bu hakların ihlaline dair hukuki ve cezai yaptırımları kapsar”². Sonuçta kanunun amacı ve kapsamı her iki tarafında etkilenmesine sebebiyet vermektedir.

1.1.2. Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Tanımları

Fikri mülkiyet haklarını, telif (eser sahibi) hakları ve sınai mülkiyet hakları olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Telif (eser sahibi) hakları; bilim ve edebiyat eserleri, müzik eserleri, güzel sanat eserleri, sinema eserleri, işlenmeler sayılabilmektedir. Edebi eserler ve güzel sanat eserleri genel olarak; romanlar, öyküler, şiirler gibi kavli olarak ifade edilebilen eserler, şarkılar, korolar, operalar gibi sözle veya sözsüz ifade edilebilen musiki eserler, çok boyutlu çizimler, tablolar, mimari eserler ise, görsel ve işitsel yapımlardır. Bilgisayar yazılımı, tiyatro ve müzikal oyunu da bunların arasındadır. Sınai mülkiyet hakları ise, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım, marka ve coğrafi işaretler sayılabilmektedir. Telif hakkının korunması için fikri ürünlerin eser sayılması gerekmektedir. Söz konusu eserin, sahibinin özelliğini taşıması gerekmektedir. Özelliğin olması eserde sanatçının izinin gözükmesi gerekmektedir. Yukarıda sayılan eserlerden birine dahil olması gerekmektedir. Koşulları sağlayabilse bile tescildeki yetkili organ olan Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescil edilmiş olması gerekmektedir. Koruma süresinde 70 yıl olarak belirlenmiştir. Telif hakkı korumasında geçerli süre ise, eser sahibinin hayatta olduğu sürede ve vefatından sonra 70 yıllık süre olarak belirlenmiştir. Sınai mülkiyet haklarının korunması da sanayi devriminin neticesidir. Sınai mülkiyet haklarının sahipleri her türlü ihlali önlemek adına çeşitli hukuki işlemlere haiz bulunmaktadır

Fikri ve sınai mülkiyet haklarındaki tanımlar incelenecek olursa; marka, geleneksel ürün, patent, coğrafi işaretler, faydalı model ve endüstriyel tasarımın incelenmesinde büyük fayda olacaktır. Sözü edilen tanımlardan marka ile başlanırsa: Marka, bir organizasyonun takdim ettiği mal veya hizmetlerini diğer rakip firmaların takdim ettiği mal veya hizmetlerden ayırt etmesini sağlaması sebebiyle o ürün veya hizmette biçim, şekil, ambalaj, sözcükler, harfler, sayılar veya benzer bir biçimde ifade edilebilen şekilde

² www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170110-9.htm(10.05.2019)

ön plana çıkmasına denir. Marka; bir nesneyi, ürünü veya ticari malı diğerlerinden ayırt edilmesini sağlayan işaretlere denir. “Marka, bir işletmenin mallarının veya hizmetlerinin diğer işletmelerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesini sağlaması ve marka sahibine sağlanan imtiyazın net olarak anlaşılmasını temin edebilecek şekilde sicilde gösterilebilir olması şartıyla kişi adları dahil harfler, kelimeler, sözcükler, sayılar, şekiller, ambalajlar, renkler ve benzeri olmak üzere her türlü işareten oluşabilir”³. İşaretler de onu diğer ürünlerden farklı kılmaktadır. Diğer ürünlerden farklı olması da markada güven, satış, satış sonrası hizmet veya markanın sahiplenmesi yoluyla ilgili kuruma ekonomik veya sosyal bir farklılık oluşturmaktadır. Bundan dolayı günlük hayatımızda da oldukça sık karşılaştığımız marka kavramını iyi bir şekilde özümsemesi gerekmektedir. Bu konuda en son yasal düzenleme ise, 1994 tarihinde resmi gazetede yayınlanan Markalar Kanunu ile olmuştur. Bu çalışmalarda marka tescilinin temelini oluşturmaktadır.

Marka korumasının temel özelliğinin ayırt edicilik olduğu bilinmelidir. Marka ile ticaret unvanı doğru şekilde ayırt edilmelidir. Markalar ürünleri birbirinden ayırır, ticaret unvanları ise, ticari işletmeyi tanıtır ve onlara konulan doğumdan sonraki isim gibidir. Marka pazarlama alanında da oldukça etkilidir. Alınan mal ve hizmetlerde tüketicinin olumlu veya olumsuz olarak geri dönüşünü etkilemektedir. Böylelikle marka, pazarda edinilecek yerini müşteriler gözetimindeki kazanacağı itibar ve imaja bağlamaktadır. Bu bağlamda marka ile işletme arasında sıkı bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır.

Genel anlamıyla Fikri ve Sınai Mülkiyet Kanunu, kişinin fikir, emek, çaba ve zekânın sonucunda ortaya çıkan ürün, hizmet ve hakkın devlet tarafından korunması ve bunları yapan kişilerin belirlenen süre zarfı içerisinde kullanma ve kullandırma ayrıcalığı sağlayan hakları içermektedir. Marka Türkiye’de ilk olarak 551 Sayılı Markalar Kanunu ile daha sonra da 556 Sayılı Markalar kanunuyla da kanun kapsamı genişletilmiştir. Markalar Korunması hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile anılmıştır. Diğer kavram olan patent ise, buluş sahibinin çalıştığı konuyla ilgili belirli bir süre kullanabilme, üretebilme, satabilme veya ithal edebilme hakkına denir. “Fikri ve Sınai Mülkiyet haklarından biri olan patentin önemi, son zamanlarda küreselleşme ile artan

³www.miranhukuk.com/35/makaleler/fikri-mulkiyet-hukuku-kapsaminda-marka-konusunun-degerlendirilmesi (10.05.2019)

teknoloji sonucu bilgi ve veriye dayalı faaliyetlerin artması, iktisadi faaliyetlerin bununla beraber ulusal ve uluslararası ticaretin yükselmesi ile birlikte daha da artmıştır.”⁴ Tescil edilen markalar, ilgili olduğu alanda kullanılması gerekmektedir. Tescil yapıldıktan sonra herhangi bir sebep olmaksızın 5 yıl süreyle söz konusu markalar için iptal kararı verilebilmektedir. Marka korumasını diğer ülkelerde elde edebilmek için her ülkede tek tek başvuru yapmak yerine, uluslararası antlaşmaların sağladığı kolaylıklardan faydalanabilmektedirler. Ayrıca Türkiye’de markanın korunmasına ilişkin Küçük ve Orta Ölçekli İşletme (KOBİ) destekleri mevcuttur. Küreselleşmenin birden fazla boyutu bulunmaktadır. Siyasal bağlamda uluslararası platformda bağlılığı ifade ederken, ekonomik bağlamda ulusal şirket boyutundan uluslararası şirket boyutuna mali yönden geçişini sağlamaktadır.

Küreselleşmenin kültürel boyutu ise; toplumsal bağları zayıf olan toplumların, süreçte kendi benliklerinden taviz verildiği görülmektedir. Bununla beraber küreselleşmenin sosyokültürel boyutuyla da ilişkili olduğu görülmektedir.

Sınai mülkiyet haklarını korumaya yönelik imzalanan Paris Sözleşmesi patent ve faydalı modele rüçhan hakkı olanağı tanımaktadır. Başvuru sahibi, başka bir ülkede de başvuru yaptığında 12 aylık süre içerisinde yaptığından ilk başvuru yaptığı tarih baz alınmaktadır. Bu sisteme de rüçhan hakkı denilmektedir.

Patent çeşitleri, incelemeli - incelemesiz olmak üzere iki grupta incelenebilir. Patent için Türk Patent Kurumuna başvuru yapıldıktan sonra başvuru sahibine araştırma raporu gönderilir. Rapor geldikten sonra başvuru sahipleri incelemeli veya incelemesiz patent sisteminden birini tercih etmelidir. İncelemeli patent, Türk Patent Kurumu tarafından yapılan ayrıntılı araştırma sonucunda verilen patent belgesidir. İncelemesiz patent ise, güvene dayanan bir sonuçtur. İlgili kurumların incelemesi bulunmamaktadır.

İncelemeli patent, süreci zor olan patent çeşididir. İncelemeli patentin koruma süresi uzundur. Belirtilen süre ise, 20 yıldır. Amerika Birleşik Devleti (ABD), tam incelemeli patent sistemi 1886 yılında çıkarmıştır. Türkiye’de de bu süreç oldukça iyi bir gelişme göstermektedir. İncelemesiz patent de başvuru ve diğer koşullar aynı sistemde

⁴ Ummuhan Gökovalı, Kurtuluş Bozkurt, ”Fikri Ve Sınai Mülkiyet Hakkı (FSMH) Olarak Patentler: Dünya Ve Türkiye Açısından Tarihsel Bir Bakış, *Muğla, İLKE*, Güz 2006, Sayı 17, s.1

olup, incelemesiz patent sisteminde aranan belgeler daha az ve masrafsız bir patent sistemidir. Tescil sisteminde koruma süresi 7 yıldır. Var olan sistem Türkiye’de kaynakları kısıtlı olan buluş sahiplerine daha kolay, ucuz, hızlı, maliyeti az, yalnızca süresi 7 yıl olan bir koruma sağlamaktadır. Eğer istediği takdirde incelemesiz patentin koruma süresi bittiğinde veya bitiminden önce inceleme talebinde bulunabilir. Son dönemde incelemesiz patentin zaafa uğratıldığı tespit edildiğinden kanun koyucu tümüyle ortadan kaldırmıştır. Ayrıca bazı çalışmalar buluş niteliği taşımadığı için patent verilmez. Örnek olarak; teoriler, metotlar, usuller, keşifler, estetik niteliği taşımayan yapımlar, bilgisayar yazılımları, kamu düzenine ve ahlaka aykırı buluşlar patentlenememektedir. “551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 6. maddesine göre buluş niteliği olmadığı için patent verilemeyecek konuları şu şekilde sıralayabiliriz:

* Keşifler, bilimsel teoriler, matematik metotları,

* Zihni, ticari ve oyun faaliyetlerine ilişkin plan, usul ve kurallar,

* Edebiyat ve sanat eserleri, bilim eserleri, estetik niteliği olan ürünler, bilgisayar yazılımları,

* Bilginin derlenmesi, düzenlenmesi, sunulması ve iletilmesi ile ilgili teknik yönü bulunmayan usuller ve

* İnsan veya hayvan vücuduna uygulanacak cerrahi ve tedavi usulleri ile insan ve hayvan vücudu ile ilgili teşhis usulleridir.

Patent verilerek korunmayacak buluşlar ise;

* Konusu kamu düzenine veya genel ahlaka aykırı olan buluşlar,

* Bitki veya hayvan türleri ya da bitki veya hayvan yetiştirme usulleri.”⁵

Patent aynı zamanda inovasyon, var olan tekniğinin ileri seviyelere taşınması ve sanayiye sektöre uygulanabilir olması taşıması gereken nitelikler arasındadır.

⁵<http://www.turkpatent.gov.tr/dosyalar/mevzuat/patent/patentkhk.pdf> (Erişim Tarihi: 01.02.2014)’den Aktaran Ayten Ersoy-Ayşe Nur Buyruk Akbaba, “Patentin Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi”, Maliye Dergisi, Sayı 166, Ocak-Haziran 2014

Ayrıca sözü edilen işlemleri alanında uzman, danışmanlık ve vekillik yapan kişilerde mevcuttur. Böylelikle patent ve marka vekilliği adında meslek ortaya çıkmıştır. Türkiye’de bu meslek Alameti Farika Nizamnamesi ve İhtira Beratı Kanunuyla gündeme gelmiştir. Kanunda ise meslek unvanı ihtira ve marka tescil ajanı olarak zikredilmiştir. Vekillik, kazanılmış hakların korunması ve hak sahiplerinin doğru şekilde yönlendirilmesine katkı sağlaması bakımından önemli bir tesistir. Onları her konuda temsil edip, hak sahipleri adına girişimde bulunabilirler. Türkiye’de ayrıca vekiller için disiplin sorumluluğu da getirilmiştir. Tüzel kişi vekiller, gerçek kişi vekiller tarafından temsil edilmektedir.

Patent, buluşlar için tanınmış hakların korunmasıdır. Patent, sahibine birçok kazanılmış hak sağlamaktadır. Bu hakların önemli özelliği; ekonomik anlamda değerlendirme, müsaadesiz olarak kullanımı önlemeye imkân sağlamış olup rakipleri arasında da isminin duyulmasına bu bağlamda imkân vermektedir. Bu sebeple patent hakkı, mutlak haktır. Ancak patent sahibinin müsaadesiyle başkalarının yararlanmasına imkân vermektedir. Böylelikle sektörde isminin duyulmasını ve yer edinmesini sağlamaktadır. Patent hakkı, başvuruyu yapan kişinin başvuru yaptığı konuyla alakalı bütünlük arz eden ilave buluş olması durumunda devam eden önceki başvuruya ek patent başvurusu yapmak mümkün olmaktadır. Patentler, ilk keşfeden kişiler için inhisari hak sağlarken, araştırmacılar için veri kaynağı oluşturmaktadır.

Geleneksel ürün kavramı, ürünün imal edilmesi veya imalat yapılırken kullanılan hazırlama yöntemi geleneksel yöntemlerden kaynaklanması ve geleneksel hammadde veya malzemeden üretilmiş olması gerekmektedir. Normal ürünü, geleneksel üründen ayıran en temel özellik olarak vurgulanmaktadır. Geleneksel ürün adı; patent, marka, tasarım, coğrafi işaret gibi sınai mülkiyet hakkı çeşidi değildir. Kanunda menşei adı veya mahreç işareti kapsamına girmeyen ürün olarak diye tanımlanmaktadır. Kanun tescil başvurusu bulunma hakkını; üreticilere, alanda ilgilenen kamu kurum ve kuruluşlara, meslek kuruluşları, dernek, vakıf ve kooperatiflerdir.

Geleneksel ürünlerin isimlerinin tescili, inhisari hak sağlamamaktadır. Tescillendiği takdirde amblemle birlikte kullanılır. Çünkü amblemsiz kullanım herhangi bir koruma kapsamına girmemektedir. Elde edilmiş geleneksel ürünlerin isim hakkı; devir, haciz, lisans gibi hukuki işlemlere konu olmamaktadır. Nitekim teminat olarak da

gösterilemez. Günümüzde geleneksel yöntemlerle üretime ihtiyaç azalırken bunların yerine bilgi ve teknolojiye dayalı üretim sistemi tercih edilmektedir. Geleneksel ürünlerde devletlerin rekabeti de söz konusudur. Gelişmiş ülkeler veya uluslararası mevzuata hakim olan devletler veya onların içindeki kurumlar, kendine ait olmayan geleneksel ürünü kendisinin gibi sunabilmektedir. Bu durum uluslararası mahkemelerin gündeminde bulunmaya devam etmektedir. Bundan dolayı geleneksel ürün Türkiye açısından büyük önem arz etmektedir.

Geleneksel üründen yola çıkarak karşımıza çıkan diğer kavram ise coğrafi işaretlerdir. Coğrafi işaretler, yöresel bilgi ve verilerin adeta malzeme gibi alınıp, satıldığı, ambalajlanıp daha sonra da paketlenildiği boyuttadır. Coğrafi işaretler, menşe adları ve mahreç işaretleri olmak üzere iki grupta incelenmektedirler. Bölgeyle anılan ürünlerin tümü mevcut bölgede üretim ve işleme gerçekleşiyorsa menşe adı denilmektedir. Örnek olarak Malatya Kayısı ve Finike Portakalı verilebilmektedir. Bu işlemlerden yani üretim ve işlemeden en az biri bu sınırlar içinde gerçekleşen ürünlerde mahreç işaretidir. Zaten mahrecin kelime anlamı da çıkış yeri demektir. Söz konusu ürünün bağı, sadece ünüyle de olabilmektedir. Örnek olarak Antep Baklavası ve Hereke İpek Halısı sayılabilmektedir. Coğrafi işaretlerde, ayırt edici işaretler arasında sayılmaktadır. “Coğrafi İşaretler: Bir ürünün diğer ürünlerden belirgin bir göstergesi olan çıkış yerinin mevcut olup bilinirliği olan, o çıkış yeriyle anılan doğal ürünler, tarım ürünleri, sanayi ürünlerine verilen işaretlerdir. Aynı zamanda kategorize anlamında da belirgin bir şekilde fark edilebilen ürün olarak da tanımlanabilmektedir.”⁶ Coğrafi işaretlerin yürürlüğe girmesi 1995 yılında 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile uygulamaya geçmiştir.

Coğrafi işaret; sınırları belirlenmiş kendine has bir bölge veya özel durumlardan kaynaklanan bir ürün olması gerekmektedir. Aynı zamanda bu ürünün; üretimi, işlenmesi ve diğer işlemleri coğrafi işaret sınırları içinde yapılması gerekmektedir. Kısacası bulunduğu bölgenin özelliğini taşıması şarttır. Çünkü coğrafi işaretlerinde kendine has

⁶ Türk Patent, (2018). Türk Patent ve Marka Kurumu, Coğrafi İşaretler ve Geleneksel Ürün Adı, <http://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/commonContent/CAbout> (Erişim Tarihi: 29.03.2018) Aktaran www.yucita.org/cograf-i-isaret(10.05.2019)

bir müşteri çevresi mevcuttur. Dolayısıyla coğrafi işaret kavramı ile geleneksel ürün kavramı çok iyi ayırt edilmelidir.

Faydalı Model, geçmişte herhangi kişi veya kurum tarafından bilinmeyen, Türkiye ve Dünyada yeni olan herhangi bir ürün sunan, sunduğu ürünü bulunduğu seviyeden daha ileri bir seviyeye götürerek, süreçte de inovasyon yaparak, aynı zamanda sanayiye uygulanabilen buluşları icat eden kişi veya kişilere belirli bir süre zarfında alma, satma, imal etme, kullanma haklarını elde etme sürecine faydalı model denir. Kazanılmış olan hak ise belgeyle evrak niteliği taşımaktadır. “Faydalı model aldığı evrak ile tescil sonrası ürünün veya sistemin kazanılmış hakları başvuru sahibi olan gerçek veya tüzel kişilere aittir. Bu kişilerin izni olmadan kullanılamaz ve söz hakkı sahibi olamaz. Aksi durumda cezai yaptırımlar söz konusu olmaktadır.”⁷ Faydalı modellerin hakları, patent haklarına benzemektedir.

Faydalı model ile patent arasındaki farklar ise şunlardır: Koruma süreleri farklıdır. Faydalı modelde tekniği aşılması şartı aranmaz. Ayrıca faydalı model için alınan belge süre ve ekonomik açıdan daha avantajlıdır. Bu yönüyle faydalı modeller ihtiyaçlara cevap verebilirler. Faydalı modelin sanayiye uygulanabilir olması tamamen kurumsal olmaktan sıyrılmış olup daha çok pratik, sahada olması gerekmektedir. Nitekim faydalı modeller, küçük buluşlar için daha münasiptir. En önemlisi de faydalı modelin koruması sadece Türkiye’de geçerlidir. Patent ve faydalı modelin korunmasında, tescile ilişkin harcamalara finansör olmak üzere Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ve KOSGEB tarafından bazı destekler sağlanmaktadır. KOSGEB’de işletme geliştirme destek programı altında çalışmalar yapılmaktadır. Mevzuatta da açık bir hüküm olmaması nedeniyle faydalı modelin çok boyutlu olması gerektiği yönündedir.

Sınai mülkiyet haklarından olan diğer bir tanım ise Endüstriyel Tasarımdır. Tasarım, ürünlerin dış görünüşleriyle ilgili sınai mülkiyet hakkı türüdür. “Endüstriyel Tasarım, hazırda bulunan bir ürünün tamamı veya bir parçasının yapı, biçim, şekil, renk, harf, çizgi gibi özellikleri, üzerindeki gösterişlerin üçüncü şahıslar tarafından algılanması, oluşan farklı algılar sebebiyle ortaya çıkmasıdır.”⁸ Ürünü süsleme, güzelleştirme, dıştan

⁷ [www.kararpatent.com/patent-tescili/faydali-model-nedir/\(10.05.2019\)](http://www.kararpatent.com/patent-tescili/faydali-model-nedir/(10.05.2019))

⁸ [www.karakalem.info/endustriyel-tasarim-nedir-onemi-ve-calisma-alanlari-nelerdir/\(10.05.2019\)](http://www.karakalem.info/endustriyel-tasarim-nedir-onemi-ve-calisma-alanlari-nelerdir/(10.05.2019))

görüldüğünde hoş bir görünüm kazandırmak için oluşturulan özellikleri ifade etmektedir. Burada önemli olan dış görünüşüyle beraber iktisadi bir değer kazandırmaktır. Tasarımların korunabilmesi için, yeni ve ayırt edici özelliklerini taşıması gerekmektedir. Endüstriyel tasarım, 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameyle uygulamaya geçmiştir.

Tasarımlar günümüzde iki boyutlu ve üç boyutlu olarak literatürde incelenmektedir. Tasarım, insan duyularıyla algılanabilmektedir. İki boyutlu olanlara grafik çizimlerini örnek gösterilmektedir. Üç boyutlu olanlar ise nesnelerdir. Bu tasarımlar hem duygulara hem de ihtiyaçlara cevap vermektedir. Endüstriyel tasarım her ürün için düşünülebilmektedir. Örnek olarak günlük hayatta yaşanan yerlere kadar her şeye tasarım yapmak mümkündür. “Endüstriyel tasarım, tasarım söz konusu olan ürünün, nihai tüketicilerin ihtiyaçlarına cevap veren, sanatsal kaygılar taşıyan, kullanılabilirliği verimli olan, optimizasyon kriterlerini baz alarak yapılan tasarımlardır.

Endüstriyel Tasarımın Tescilinin genel tanımını yapmak gerekirse; tasarlanan ürünlerin renk, biçim, şekil, ambalaj, yapılarındaki farklılıklar dikkate alınarak yapılan endüstriyel tasarımları korumak için uygulanan tescil yöntemidir.”⁹ Böylelikle tescille tasarımlar koruma altına alınmaktadır. Yapılan tescille koruma altına alınan endüstriyel tasarımların süresi sınırlıdır. İlk beş yıldan sonra her beş yılda bir yirmi beş yıl olana kadar yenilenebilmektedir. İngiltere’de endüstriyel tasarımlarla ilgili 1787 yılında düzenlenen Tasarım ve Süsleme Kanunu mevcuttur. Yasal kayıtların tutulması 1839 yılında Telif Hakları ve Tasarımları Kanunuyla başlamıştır. İngiltere’de endüstriyel tasarımın korunması; tescilli ve tescilsiz olmak üzere iki durumda uygulanmaktadır. Türkiye’de tasarımların muhafaza edilmesi için, KOBİ destekleri bulunmaktadır. KOBİ destekleri de İşletme Geliştirme Destek Programı adı altında KOSGEB tarafından sağlanmaktadır.

Bu koruma sonucu tasarımların kullanılması yalnızca tasarım sahibinin hakkı olacaktır. Nitekim endüstriyel tasarım, fikri ve sınai mülkiyet haklarında arasında önem arz etmektedir.

⁹ [www.kararpatent.com/tasarim-tescili/endustriyel-tasarim-tescili-nedir/\(10.05.2019\)](http://www.kararpatent.com/tasarim-tescili/endustriyel-tasarim-tescili-nedir/(10.05.2019))

1.1.3. Tarihsel Açıdan Fikri Ve Sınai Mülkiyet Haklarının Yönetimi

Fikri ve sınai mülkiyet haklarının tarihçesi incelendiğinde; insanlık tarihi incelendiğinde fikri hakların ortaya çıkışı basım haklarının kabul edilmesiyle başlamıştır. Böylelikle ilk zamanlarda telif hakkı değil, basım ve çoğaltma hakkı anlamında kullanılmıştır. Daha sonraki zamanlarda güncel hukukta yerini bulmuştur. Fikri mülkiyet haklarının başlangıcı ise, ilk patent kanunuyla ortaya çıkmıştır. İlk patent kanunu 15.yüzyılda Venedik'te uygulanmıştır. Venedik yalnızca ilk patent kanunuyla değil aynı zamanda telif hakkıyla alakalı kanun çalışmaları da burada yapılmıştır. Patent sistem haline dönüşmesine ve yasalaşmasında İngiltere'nin de rolü vardır. Daha sonra 1623 yılında İngiliz tekel kanunu takip etmiştir. "Bazı kaynaklara göre de patent sisteminin kanunlaşması, yerleşmesi ve gelişmesine İngiltere öncülük etmiştir. Patentlerin orijinini, İngiltere'de 14.Yüzyılda kabul edilen ilk patent belgelerine (Letters Patent) kadar götürebilmek mümkündür. Bu belgelerin amacı yeni bir teknolojiyi ithal eden ya da bulan bir kişinin işlerini kurabilecek yeterli bir süre için, ona bu teknolojiyi münhasıran kullanma hakkı sağlamaktır."¹⁰ Batıda yeniliklere teşvik etmek için bulunan buluşa veya ürüne tekel olma hakkının verilmesi ise Ortaçağın sonlarına hatta Rönesans döneminin başlarına dayanmaktadır.

Bahsi geçen bu kanuna göre patent geçici bir süre geçerli olup ilgili ülke için geçerlilik ilkesi prensibini taşımaktadır. Böylelikle İngiltere de gelişen uygulamalar zaman içinde Avrupa kıtasına yayılmaya başlamıştır. Bu kanunu 1790 yılında ABD, 1791 yılında ise Fransa izlemiştir. Almanya'da 1877 yılında, Japonya ise 1885'de kabul edilmiştir. Diğer Avrupa ülkelerine ise 19. Yüzyılda ulaşmıştır. Osmanlı devletinde ise 1879 yılında İhtira Beratı ile tanışmış olup bu kanun 1995 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Yerel düzeyde yapılan fikri ve sınai mülkiyet hakları sistemi küresel düzeyde bir sistemin oluşmasına, ilkelerin gerekliliğine, uluslararası düzeyde yaptırımların oluşturulmasını gerektirmiştir. Yapılan bu çalışmaların sonucunda Dünya Fikri Haklar Örgütü (WIPO), Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ve Avrupa Birliği'ndeki gelişmeler ele alınmaktadır. WIPO'nun kuruluşu 1873 yılına kadar uzanmaktadır. Ortaya çıkan fikri ve sınai mülkiyet haklarının kötüye kullanılmasından endişelenildiği için başka ülkelerde de koruma elde edilebilmesi adına 1883 yılında 14 ülke ile Paris Sözleşmesi imzalanmış,

¹⁰ Alkan Soyak, "Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları: Tanımı, Tarihsel Gelişimi ve GOÜ'ler Açısından Önemi" Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Yıl:1, Sayı:1, 2005, s.s:11-30 Aktaran OECD, 1997 , s:6.

1884 yılında uygulamaya konulmuştur. “Bu alanda ilk uluslararası sözleşme olan Paris sözleşmesi fikri ve sınai mülkiyet hakları konusunda 1883 yılında imzalanmıştır. Bu sözleşme tüm ülkelere açık olup 151 ülke üyedir.”¹¹ Edebi ve sanat eserlerini, telif haklarını koruma amacıyla 1886 yılında Bern Sözleşmesi imzalanmıştır. İmzalanan bu sözleşmeler WIPO’nun kuruluşunda temel atmasına yardımcı olmuştur. Böylelikle durumun bölgesel bir şekilde başlayıp, küresel bir kavram haline geldiğini görülmektedir.

Ülkelerin arasındaki ticaretin sistematik şekilde işlemesi için bu konuyla ilgili gerekli antlaşmalar yapılmıştır. Daha sonra çalışmaları yapmak üzere Dünya Ticaret Örgütü kurulmuştur. Fikri ve sınai mülkiyet haklarının koruması WIPO ile beraber Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması (TRIPS) ile genişletilmiş ve arttırılmıştır. Bu antlaşma patent, marka, endüstriyel tasarım, faydalı model, telif hakları korunması hususlarını düzenlemektedir. TRIPS antlaşmasının en önemli temel ilkeleri, milli muamele ve en çok kayırılan ülke muamelesidir. TRIPS Antlaşması her üye ülke gibi Türkiye’ye de önemli yükümlükler getirmiştir. Söz konusu ülkelerin yaptığı antlaşmaların isimleri ve tarihleri şu şekilde sunulmaktadır:

¹¹ S KAÇAR, “Patent ve Teknoloji Transferi”, TMMOB, Makine Mühendisleri Odası, 1976 Sanayi Kongresi, Ankara: 1977, S.7 ‘den Aktaran Seyhan Taş, “Fikri Ve Sınai Mülkiyet Alanındaki Sorunlar, Gelişmeler Ve Türkiye-Ab İlişkileri Açısından Bir Değerlendirme “*Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi*, Sayı10, Yıl 9, Haziran 2006, s.84

Tablo 1.1. Taraf Olduğu WIPO Anlaşmaları

	ANTLAŞMANIN İSMİ	TARAF OLMA TARİHİ
1)	WIPO Kuruluş Sözleşmesi	12 Mayıs 1976
2)	Sınai Fikri Mülkiyet Haklarının Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi	10 Ekim 1925
3)	Edebi ve Sanatsal Eserlerin Korunmasına Dair Bern Sözleşmesi	1 Ocak 1996
4)	Malların Kaynağı ile ilgili Sahte veya Yanıltıcı İşaretlerinin Önlenmesine dair Madrid Antlaşması	21 Ağustos 1930
5)	Markaların Uluslararası kaydına dair Madrid Antlaşması ve bu Antlaşmaya ilişkin protokol	1 Ocak 1999
6)	Marka tescilinde Malların ve Hizmetlerin uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Nice Antlaşması	1 Ocak 1996
7)	Endüstriyel Model ve Tasarımların Sınıflandırılmasına Dair Locarno Antlaşması	30 Kasım 1998
8)	Patent Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme	1 Ocak 1996
9)	Patentlerin Uluslararası Sınıflandırılmasına dair Strasbourg Antlaşması	1 Ekim 1996
10)	Markaların Figüratif Unsurlarının sınıflandırılmasına Dair Viyana Antlaşması	1 Ocak 1996
11)	Mikroorganizmaların Uluslararası Saklanması İlişkin Budapeşte Sözleşmesi	30 Kasım 1998
12)	İcracı Sanatçılar, Fonogram yapımcıları ve Yayın Kuruluşlarının Korunmasına dair Roma Sözleşmesi	8 Nisan 2004
13)	Endüstriyel Tasarımların Uluslararası tesciline İlişkin Lahey Antlaşması'na ek Cenevre metni	1 Ocak 2005
14)	Marka Kanunu Antlaşması	1 Ocak 2005

Kaynakça: www.mfa.gov.tr¹²

Türkiye'nin Avrupa Birliği ülkeleri ile taraf olduğu fikri mülkiyet haklarına ilişkin sözleşmeler tabloda yer almaktadır. On dört ülkenin taraf olduğu görülmektedir. Taraf olunan WIPO anlaşmalarının isimleri ve taraf olunma tarihleri tabloda görülmektedir.

¹² <http://www.mfa.gov.tr/dunya-fikri-mulkiyet-orgutu.tr.mfa> (17.08.2019)

1.1.4. Avrupa Birliği'nde Fikri ve Sınai Mülkiyet Alanındaki Düzenlemeler

Fikri ve sınai mülkiyet hakları Avrupa Birliğinde de önemli bir yere sahiptir. Türkiye fikri ve sınai mülkiyet hakları hususunda kapsamlı bir çalışma yapmış olup bu yaptığı çalışmayı 2018 yılında Avrupa Birliği ilerleme raporu olarak sunmuştur. Bu sunumda mevzuat ile uyum konusunda güçlü bir bağ oluşturulmuştur. Aynı zamanda kanun tasarısıyla uyum süreci, fikri ve sınai hakları ihlaliyle mücadele, alandaki eğitim seviyesinin yükseltilip toplum bilincinin artması amaçlanmıştır. Söz konusu haklarda kullanım aşamasında karşılıklı rekabet kuralları kanun maddeleriyle düzenlenmiştir. Bu sayede kazanılmış haklardan dolayı doğan işlemler rekabet kısıtlamalarıyla beraber belli bir ahenk içerisinde değerlendirme sağlanmıştır. Böylece fikri ve sınai haklar Avrupa Birliğinde büyük yankı uyandırmıştır.

Türkiye Genelindeki Gelişmeler: Türkiye'de fikri ve sınai mülkiyet haklarına ilişkin düzenlemeler mevcuttur. Fikri ve sınai haklar, sahiplerine özellikle katılımcı ve destekleyici yatırımlarıyla ilgili katlanılan maliyetleri karşılamaya fırsat verecek şekilde belirli süre zarfı için bu hakkı münhasıran kullanma hakkı vermektedir. Bu sistem teknoloji, yenilik ve araştırma içerdiğinden devamlı dinamik olmayı gerektirir. Türkiye sınai mülkiyet haklarıyla ilgili olarak uluslararası antlaşmalara taraf olmuştur. Aynı zamanda 2000 yılında Türkiye Avrupa Patent Ofisi'nin (EPO) üyesi olmuştur. "Ülkemiz şu anda 14 adet antlaşmaya üyedir. Bunlardan bazıları fikri ve mülkiyet haklarının korunmasına yönelik Paris sözleşmesi ve ticaretle bağlantılı fikri ve mülkiyet antlaşmasıdır (TRIPS). Aynı zamanda Dünya fikri haklar örgütü, sanat ve edebi eserlerini korumak için kurulan Bern birliği ve Patent işbirliği antlaşmasıdır. Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelere beş yıllık bir uyum süreci tanınmıştır. Bu süre zarfında da antlaşmanın standartlarını benimseyip daha yüksek ve daha verimli koşulları da içermektedir."¹³ Yapılan işbirlikleri ve antlaşmalarla bu haklar Türkiye'de önemli yere sahiptirler. Bunun sonucunda geniş, teknolojik veri deposunun oluşmasına, sınıflandırılmasına ve gerekli yerlere yayılması için ortam oluşurmaktadır.

¹³ a.g.e., s.91

1.2. FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ YÖNETİMİ

Yönetim; söz konusu kavramların verimli şekilde gerçekleşmesi, yön vermesi, koordine edilmesi için oldukça gerekli ve önemli bir kavramdır. Bu kavram 18. Yüzyıl sonunda sanayi devrimiyle beraber ortaya çıkmıştır. İlerleyen yıllar içerisinde farklı yaklaşımlar izlenmiştir. Sırasıyla; klasik (geleneksel) yaklaşım, neoklasik (davranışsal) yaklaşım, modern yaklaşım daha sonrada günümüze kadar gelen post modern yaklaşım olarak incelenmektedir. Yönetim eyleminin tam manasıyla gerçekleşebilmesi için fonksiyonları çeşitli aşamalardan sonra gerçekleştirmesi gerekmektedir. Ekonomistlere göre; müteşebbis, doğal hammadde, insan veya robot işgücünü ve kişilerin veya kurumların koyduğu sermaye dahil hepsi üretim faktörlerini oluşturmaktadır. Üretimden amaç toplumun refahı ve huzuru için gereklidir. Bu çalışmaları işletmelerin üzerindeki performansları, geleceğe bakışlarını ilgili kurumda yükselttiği ölçüde kurumlar daha başarılı sayılacaktır. Diğer açıdan yönetime çok boyutlu bakılması gerektiğini göstermektedir. “Yönetim bilimi ile uğraşanlar yönetimin bir otorite sistemi olduğunu ifade eder. Buna göre örgüt yöneten ve yönetilenler diye iki gruptan oluşur. Bu iki grup arasındaki ilişki otorite ilişkisidir. Sosyologlara göre yönetim ise bir sınıf ve saygınlık sistemi olarak nitelendirilir. Bu sınıfa girmek için bilim ve eğitim sonucu sağlanan başarı yaşadığımız çağda temel olmaktadır. Diğer bilim dalları (psikoloji, sosyal-psikoloji, hukuk gibi) yönetimi, ilgi alanlarının amacına uygun olarak tanımlanmaktadır. Bütün bu yaklaşımların ortak noktası yönetimin, belli amaçları diğer kişilerin çabaları ile gerçekleştirmektir.”¹⁴ Yönetim bilimciler duruma daha sistematik bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Sosyologlar ise, toplumsal olay olarak nitelendirmektedirler.

Fikri ve sınai mülkiyet haklarının yönetimi oldukça önemlidir. Günümüzde sürekliliği, özgünlüğü koruması amacıyla sistemsal süreci çok iyi yönetmek gerekmektedir. Fikri ve sınai mülkiyet hakları kapsamında; markaların tescil edilmesi, patente, tasarıma, faydalı modele konu olan veya olabilecek konuların, fikirlerin, buluşların ulusal ve uluslararası alanda korunması için ancak tescille koruma altına alınabilmektedir. Tescille elde edilen fikri ve sınai mülkiyet hakkını tesirli şekilde kullanarak haksız rekabetin ve mukallitliğin engellenmesine olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda kurumsal kimlik kazanmasına olanak sağlar. Bu sistem uzun vadede sürekliliği sağlamakla beraber kazanılmış hakları koruma altına almaktadır. İmtiyaz gibi sözleşmeler

¹⁴ a.g.e., s.7

yapılarak haklarının değere dönüşmesini ve verimli şekilde muhafaza edilmesine destek vermektedir. Pazarlama açısından ise rakip firmaların haklarını da takip edilmesi durumuyla pazar bilinci oluşmasına ve pazarı tanımaya olanak sağlamaktadır.

1.2.1. Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Yönetilme Gerekçeleri

Fikri ve sınai mülkiyet hakları çok iyi şekilde yönetilmelidir. Çünkü bu önemli kavramlar emek sermaye, işletmecilik ve fikir içerdiğinden bu kavramlara sahip çıkmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ulusal bazda bu kanuna bakış açısı 10 Ekim 1925 yılından itibaren devam etmektedir. Bu sebeple ilgili kanunların geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur. İlgili kanunların yürürlüğe girmesiyle söz konusu hakların her aşamada yönetilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Böylece sınai mülkiyet kanununa ihtiyaç duyulmuş olup, kanunun yürürlüğe girmesiyle söz konusu haklar yönetilmiş olmaktadır. Günümüzde fikri ve sınai mülkiyet hakları ve hakların korunma durumlarının göstergesi ülkelerin gelişmişlik düzeylerine ve anlayışlarına göre farklılık göstermektedir.

Haklar sahibinin fikri emeklerinin meyvesi olarak ortaya çıkan çalışmaları verilen ödül veya teşvikler vasıtasıyla toplumunda çalışmalardan fayda sağlamasına imkân vermektedir. Sistem her iki tarafında çıkarlarını gözeterek güzel ve çalışır bir denge sistemi kurmayı amaçlamıştır. “Fikri ve sınai mülkiyette konu, kazanılmış hakların devlet tarafından korunması açısından alınan hukuki tedbirler oldukça önemlidir. Nitekim ülkemizde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararname ile ihtiyati tedbir düzenlemelerine yer verilmiştir.”¹⁵ Fikri ve sınai mülkiyet haklarının devlet tarafından korunulması teoride de uygulamada da avantaj sağlamaktadır. Bununla beraber uygulamada bazı sorunlar da ortaya çıkmaktadır.

Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları, uygulamadaki örneklerle birlikte ortaya çıkan sorunlara çözüm getirilmeyi amaçlanmıştır. Avrupa Birliği tarafından yapılan düzenlemelere bağlantılı olduğumuz uluslararası anlaşmalara, özellikle Türkiye'nin taraf olduğu antlaşmalar gözetilerek, Türkiye'nin gerçeklerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak ahengin sağlanması ve işlemlerin kullanıcı taleplerine münasip olarak en yalın düzeye indirilmiş olup ve en az bürokrasiyle sonuçlandırılması için mevzuatın işlevsel, yalın ve

¹⁵ Ersin Erdoğan, “6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Çerçevesinde Patent Hakları Açısından Öngörülen İhtiyati Tedbirlere İlişkin Bazı Düşünceler” Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, TFM2017;3(1),s:48-49

kolay anlaşılabilen hale getirilmesi amaçlanmıştır. “Ülkemizde ve Dünyada fikri ve sınai mülkiyet hakkı sahiplerini en çok ilgilendiren konulardan birisi elde edilmiş olan bu hakların ihlal edilmekte olduğu veya ihlal tehdidi altında olduğu durumlarda başvurulacak ihtiyati tedbirlerdir.”¹⁶ İhtiyati tedbirlerden bazıları; arada yapılan sözleşmede yazılanlara aykırılık halinde sözleşmeyi feshedebileceği, devrettiği hakları geri almasının mümkün olabileceğini belirtmektedir.

Kanun koyucu da kazanılmış hakkı, kişisel hakları daha etkin koruyabilmek adına yapmaktadır. “Fikri ve sınai mülkiyet alanındaki düzenleme ve gelişmeler ulusal ve uluslararası boyuta paralel olarak Avrupa Birliğinin kendisi ve ülkemiz açısından son derece önemlidir.”¹⁷ Bu dönemde üyelik durumlarının hızlandığı bununla beraber müteşebbisler mevcut mevzuata hakim olmalı, uygulamayla iç içe olmalı, sistemi devamlı takip etmeli ve bu yüzden rakipleri arasında barınabilmek için onlardan farklı kılan, onlardan ayıran güçlerini arttırmalıdır. “Küreselleşen dünyamızda emekten daha ziyade bilgi ve teknolojiye dayalı faaliyetlerin artması, küresel alanda bulunan iktisadi faaliyetlerin ve uluslararası ticaretin gelişmesi nedeniyle, fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunmasına yönelik talepler de artmıştır.”¹⁸ Fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması kuvvetli bir sanayi, verimli bir iktisadi büyüme ve bilinçli bir toplum ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle ülkenin gelişmişlik düzeyini de etkilemektedir. “Dolayısıyla, fikri ve sınai mülkiyet haklarının en önemli haklarından biri olan patent haklarının giderek önem kazanması, patent haklarının dünya genelinde, uluslararası sözleşmeler aracılığı ile tam bir uyum içinde olmasını da gerekli kılmıştır.”¹⁹ Buradaki amaç ise fikri ve sınai mülkiyet haklarını özendirmek ve bunları uygulamada kullanarak kişi, kurum ve ülkemizin bu hususlarda daha ileri seviyeye gelmesine sebep olmaktadır. “Literatürde hukuk ve teknik kavramlarını aynı yerde inceleyen fikri ve sınai mülkiyet haklarına ilişkin işlemlerin ve uygulamasının diğer ülkelerde de aynı biçime getirilmesi için imzalanan birçok uluslararası anlaşma mevcuttur.”²⁰ Sınai mülkiyet hakları, hukuksak bağlamda

¹⁶ Seyhan Taş, “Fikri Ve Sınai Mülkiyet Alanındaki Sorunlar, Gelişmeler Ve Türkiye-Ab İlişkileri Açısından Bir Değerlendirme” *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi*, Sayı10, Yıl 9, Haziran 2006, s.92

¹⁷ a.g.e., s.94

¹⁸ Ummuhan Gökovalı, Kurtuluş Bozkurt, “Fikri Ve Sınai Mülkiyet Hakkı (FSMH) Olarak Patentler: Dünya Ve Türkiye Açısından Tarihsel Bir Bakış”, *Muğla, İLKE*, Güz 2006, Sayı 17, s.144

¹⁹ a.g.e., s.144.

²⁰ Erdoğan Karaahmet, “Sınai Mülkiyet Haklarının Korunmasına İlişkin Uluslararası Anlaşmalar” *M.Ü. At Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, Cilt:4, Sayı:1-2 1995-1996, s:3

ulusal ve uluslararası düzeydeki antlaşmalarla korunmaktadırlar.“Sınai mülkiyet haklarıyla ilgili uluslararası anlaşmalar dört ana grupta incelenebilir:

- Genel Amaçlı Anlaşmalar,
- Uluslararası Tescile ilişkin Anlaşmalar,
- Uygulamaya Yönelik Anlaşmalar,
- Diğer Uluslararası Anlaşmalara Bağlı Anlaşmalar.”²¹

Bu durum ise küreselleşme kavramını önemli hale getirmektedir. Küreselleşme, Dünyadaki bütün ülkelerin ve bu ülkelerdeki bireylerin bakış açılarına göre yorumlanarak öne çıkartılmasıdır. Bu kavram fikri ve sınai mülkiyet haklarını da oldukça yakından ilgilendiren emek, sermaye, teknoloji, mal, hizmet, fikir ve buluşların kolaylıkla uluslararasına ulaşmasına ve devamlı irtibat halinde olmasına olanak sağlamaktadır. O yüzden bu sürecin gerekçelerini çok iyi bilip yönetmek oldukça önemli bir durumdur.

1.2.2. Fikri Ve Sınai Mülkiyet Haklarının Yönetim Ve Organizasyonu

Organizasyon, kişi ile teknolojik unsurları bir araya getiren yönetim fonksiyonudur. Organizasyon yapısı kurulurken, mevcut durumun tanınması, analiz edilmesi ve ona göre tasarlanması gerekmektedir. Organizasyonda faaliyet ve vazifelerin nasıl düzenlendiği açıklanmaktadır.

Yapılan çalışmalarda varılan netice, günümüzde sektörde öne çıkaran en ayırıştırıcı faktörün yenilik olduğu görülmektedir. Bu yönüyle inovasyon belirtisi olan fikri ve sınai mülkiyet haklarının iyi incelenmeli daha da önemlisi iyi bir şekilde yönetilmelidir. Organizasyonun amacı; yapılan değişiklikler, kullanılan veri, bilgi ve kaynakların amacımız doğrultusunda ne kadar çalıştığı ve amaçlara erişmek için kullanılması, amaçlarını dönemsel olarak belirlemeli, yönetim politikalarının uygulanabilir olması, yapılan faaliyetlerin mevzuata, yasalara, gerekli kaynaklar doğrultusunda süreci tam bir şekilde yönetmektir.

Dünyada şu anda bilgiye, veriye kolay şekilde ulaşılabilir. Nitekim bütün uluslarda bilgiyi oluşturma ve kullanmaya yönelik sürece girilmiştir. “Teknoloji, veri, bilgi temelli ürün ve hizmetlere olan küreselleşen ekonominin sistemini değiştirmekte rakiplerine karşı farklı olması için teknoloji, veri, bilginin önemini arttırmaktadır.

²¹ a.g.e., s.3.

İşletmeler aralarında üstünlük sağlamak için bilgi ve teknolojiyi verimli kullanmalıdırlar. Bu nedenle işletmeler bu yönde rekabet yolları aramaktadırlar.”²² Böylece sahip olunan fakat tam anlamıyla etkin kullanılmayan varlıkların olduğunu fark etmiş olabilmektedirler.

Fikri ve sınai mülkiyet hakları kapsamındaki varlıklar sayılacak olursa; marka, patent, geleneksel ürün, coğrafi işaret, faydalı model ve endüstriyel tasarım olarak literatürde sıralanmaktadır. Fikri ve sınai mülkiyet haklarından doğan varlıkların sağladığı katkı ilgili gerçek ve tüzel kişileri diğerlerinden ayrılmasına sebebiyet vermektedir.

Ancak önemli olan ise; edinilmiş olan katkının sürdürülebilir olmasının sağlanmasıdır. Bu sürdürülebilirlik ise, fikri ve sınai mülkiyet haklarını tam manada yöneterek ve yönetilerek kazanılmaktadır. “Bilinçli işletmeler, rakiplerinden ayrılmak için fikri ve sınai mülkiyet haklarından biri olan patent koruması ile rakipleri tarafından pazara olan girişleri engelleyerek aynı zamanda pazarda olanlarla da üstünlük sağlamaktadırlar. Buluşu lisanslama yoluyla başka işletmelerde kullanım hakkı verip gelir elde etmesine olanak sağlamaktadır. Yapılan lisans antlaşmaları dışarıdaki pazarlara girmeye kolay erişim imkânı sunmaktadır. Böylelikle dışa yatırım yapmakta olup bunun için herhangi bir sermaye harcamamaktadır.”²³ Fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunmasının faydasını hem çalışarak hem de çalıştırarak netice alınmaktadır.

Sonuç olarak günümüzde bilgi ve yenilikler önemli bir yere sahiptirler. Fikri ve sınai mülkiyet hakları da işletmelerin fikri sermayesini oluşturduğundan önemli bir konumdadır. Çünkü fikri ve sınai mülkiyet hakları, rekabette de harekette de beraberdirler. Bu yüzden fikri ve sınai mülkiyet haklarının yönetimi her yönüyle önem taşımaktadır.

²² Yüksel Birinci , “ Stratejik Bir Araç Olarak “Patent””, Siirt Üniversitesi İktisadi Yenilik Dergisi, Cilt:1 Sayı:1 Temmuz 2013 s:7

²³ a.g.e., s.9.

1.2.3. Türkiye’de Fikri Ve Sınai Mülkiyet Haklarının Korunmasına Yönelik Yasal Düzenlemelerin Gerekliliği

Fikri ve sınai mülkiyet hakları soyut olmasına rağmen uygulamada bazı hak ve menfaatler doğurmakla beraber hukuksal değere de maliktirler. Fikri mülkiyet haklarını korumaya yönelik hukuksal boyutu ise buluşların ticari açısından olmasının önünü açmıştır. Hem buluşu yapanın hem de bu buluşun haklarını hukuksal olarak koruyarak teşvik ettiği için ekonomik anlamda büyümeye katkı sağladığı için ulusal ve uluslararası platformda yerini almıştır. “Fikri ve sınai mülkiyet hakları kişileri dinamik tutup, devamlı yeni buluş faaliyetlerine yönlendirerek kişi veya kişileri teşvik etmektedir. Kazanılmış olan bu hakların hukuki olarak koruma altına alınması, yeni ürün bulan kişileri inhisar durumuna getirdiği için eleştiri konusu olabilir fakat koruma sürelerinin belirli olması buluş sahibinin de, toplumunda yanında olduğunun göstergesidir.”²⁴ O yüzden hukuki bir boyutta korunması fikri mülkiyet sahibi kişilere de topluma da faydalı olmaktadır. Bu durumda yasal düzenlemenin gerekliliğini bir kez daha göstermektedir.

Fikri ve sınai mülkiyet hakları ulusal ve uluslararası pazarlarda diğerlerinden ayırt edilebilen özellikler taşıdığından bu haklara iyi bir şekilde sahip çıkılıp iyi bir şekilde yönetilmelidir. Bu hakların önemi, sınırları, süreleri, yetkileri açısından ulusal ve uluslararası sözleşmeler ve mevzuatlarda ortaya çıkmaktadır. Günümüzde de birçok ülke fikri ve sınai mülkiyet haklarına karşı politikalarla korunmakta bunun altyapısını da hukuki olarak yapmaktadır. Yapılan altyapı sonucu artan ticari ilişkiler, yerli-yabancı sermaye yatırımları artmıştır. Bu yatırımlardan biri de teknolojidir. Teknoloji üretme kabiliyetine AR-GE yatırımları örnek gösterilmektedir. AR-GE yatırımları ile ekonomik büyüme arasında sıkı bir ilişki vardır. AR-GE yatırımları, ülkenin veya firmanın teknolojik kabiliyetini göstermektedir. Böylece AR-GE yatırımları rekabet gücünün belirleyicilerindendir.

Fikri ve sınai mülkiyet hakları; teknolojik yenilikleri, ekonomik büyümeyi ve yatırım teşviklerinin oluşmasını da sağlar. “Yapılan AR-GE faaliyetleri sonucunda karşımıza çıkan ve fikri ve sınai mülkiyet hakları kapsamında değerlendirilen daha tanınmamış ürün ve teknolojiler iktisadi olarak en önemli sermaye haline gelmiştir. Bu

²⁴ Meltem Toker Köse, Fikri Mülkiyet Hakları Çerçevesinde Patentın İktisadi Boyutu Ve Türkiye Örneği, (Yüksek Lisans Tezi), Çorum; Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s.157.

durumda fikri ve sınai mülkiyet haklarının muhafaza altına alındığı takdirde iktisadi büyümeye, teknolojik gelişmeye, iç ve dış pazardaki etkisi incelenerek yerli ve yabancı yatırımcılar üzerindeki durumu ele alınmaktadır.”²⁵ AR-GE faaliyetleri firmalar açısından önemli bir yere sahiptir ki, buna bağlı olarak bazı büyük firmaların bütçelerinin büyük kısmının AR-GE ’ye ayrıldığı görülmektedir. Devlet de buna bağlı olarak gerekli yerlerde gerekli teşvikler sunmaktadır. Böylelikle hem gerçek kişilere, hem tüzel kişilere hem de ekonomiye katkı sağlamaktadır. “Ulusal ve uluslararası pazarlarda fikri ve sınai mülkiyet ürünlerinin çoğu, AR-GE faaliyetlerini dikkate alan, yapılan çalışmalarla da oldukça büyük yatırımlarda bulunan genellikle gelişmiş ülkeler tarafından imal edilmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilirlik, iktisadi büyümenin ön şartıdır. Bu şartları sağladığı takdirde AR-GE yoğunluğu yüksek olan teknolojik ürünler yenilik ve pazarda söz sahibi olmak için vazgeçilmez bir unsurdur. Tabi ki üretim kadar üretilen bu ürünlerin korunmasına da yönelik çalışmalara önem verilmektedir.”²⁶ Türkiye’de de inovasyon için gerekli çalışmalar AR-GE kanalıyla yapılmaktadır.

Mevcut yapının durumu için korunmasına yönelik yasal düzenlemeleri de içermektedir. “Fikri ve sınai mülkiyet haklarının iktisadi değerinin anlaşılması, iç ve dış ticarete küresel bağlamda serbestlik çalışmalarının artmasına, bunun sonucunda kazanılmış olan hakların ulusal ve uluslararası platformda korunmasına yönelik çalışmaların önemli hale geldiği ortadadır.”²⁷ Böylece fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin yasal düzenlemelerin olmasının gerekliliği hem teoride hem de uygulamada görülmektedir. Küreselleşme, ülkeler arasındaki iktisadi, toplumsal, siyasi, ekolojik ve teknolojik ilişkilerin gelişmesidir. Gelişmesiyle beraber yoğunlaşan kavramlar artık birbirinden ayrılamaz bir hal almaktadır. Günümüzde oldukça önemli olan küreselleşme süreci ulusal ve uluslararası yasaların ve çok taraflı anlaşmaların fikri mülkiyet hakların tanımına ve korunmasına önem sağlamaktadır.

²⁵ Meltem Toker Köse, Fikri Mülkiyet Hakları Çerçevesinde Patentın İktisadi Boyutu Ve Türkiye Örneği, (Yüksek Lisans Tezi), Çorum; Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s.1.

²⁶ a.g.e., s.1.

²⁷ a.g.e., s.1.

İKİNCİ BÖLÜM

FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARINDA HUKUKSAL DÜZENLEME VE VERGİSEL ETKİLERİ

2. FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ HUKUKSAL YAPISI

İnsanlar toplu biçimde yaşamaya başladıkları zamandan beri toplumsal düzeni sağlama ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Toplumsal düzeni oluşturmak adına hukukun gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Toplumsal düzen kuralları, pozisyon ve bağlantılarını hukuk sayesinde görülebilmektedir. Hukukun amacı, toplumun çıkarları gözetilerek yine toplum için ortak iyinin sağlanmasıdır. Hukuk kelimesi hak kelimesinin cemisi olup haklar anlamına gelmektedir. Hukuk toplumsal yaşamda kişiler ile kişiler veya kişiler ile toplum arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallar bütünüdür.

Türkiye, Almanya, Fransa, Avusturya gibi ülkelerde uygulanan hukuk sistemi Roma Cermen hukuk sistemidir. Bu sistemin özelliği öncelikle Anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik gibi hukuk metinlerini arama sonucu gerekli şekilde çözmektedir. “İnsanın fikrî emek ve çalışmalarıyla ortaya koyduğu neticelere “fikrî ürün” denilmektedir. Fikrî ürün, üzerinde tecessüm ettiği maddeden ayrı bir hukukî varlık ve iktisadî değere sahiptir. Fikrî ürün, onu meydana getirenin düşünce âleminden dış dünyaya açıklandığı zaman hukukun ilgi alanına girer.”²⁸ Roma Cermen hukuk sistemi, kamu hukuku ve özel hukuk olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Bir kişi ile diğer kişi arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallara özel hukuk kuralları denir. Devlet veya toplumla diğer bir devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk kurallarına kamu hukuku denilmektedir. Haklardan faydalanma bakımından kamu hakları ile özel haklar farklılıklar göstermektedir. Özel haklardan herkes yararlanabileceği gibi kamu haklarından sadece yurttaşlar faydalanabilmektedirler. Özel haklardan biri de mutlak haklardır. Mutlak haklar, hak sahibine maddi veya gayri maddi ürünler veya kişiler üzerinden oldukça fazla yetki veren herkese karşı sunulabilen haklara mutlak hak denilmektedir.

Borçlar Kanunu bakımından, fikir ve sanat eserleri yayım sözleşmesine girmektedir. Basılanın niteliği, fikir ve sanat eseri olması gerekmektedir. Bu sözleşme eser sahibinin

²⁸ Savaş Bozbel, Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, 1. Baskı, Basım Yeri: On İki Levha Yayıncılık A.Ş., Aralık 2012

veya ondan sonra gelenlerin eseri yayımlamak üzere bırakmayı veya çoğaltmayı üstlendiği sözleşmedir. Yayım sözleşmesi şekle tabi olan sözleşme türüdür. Bu sözleşme yazılı yapıldığı sürece hiçbir geçerlilik arz etmemektedir. Eseri teslim etme ve eser üzerindeki hakkı devretme borçları yayımlatanın borçları arasındadır. Yayımcının borçları ise, eseri çoğaltma, eseri yayma, telif ücreti ödeme ve eserlerden bedelsiz verme gibi borçlara sahiptirler. Sözleşmenin sona ermesi; kararlaştırılan sürenin veya baskıların bitmesi, eserin yok olması, yayımlatan kişinin cayması ve yayımlatanın veya eser sahibinin kişisel sebeplerinden sözleşme sona erebilmektedir. Hizmet ve eser sözleşmeleri için iş görme amacıyla vekalet sözleşmesi de yapılabilmektedir.

Hukuk alanında özel, kendine has yapısı olan fikri haklar hukuku alanında, fikirlerin soyut anlamı değil, onların somutlaştırılmış ifadeleri hukuk sayesinde korunmaktadır. Korunabilen ürünler; eserler, buluşlar, endüstriyel tasarımlar, coğrafi işaretler, markalar, patentler, geleneksel ürünler ve faydalı modeller örnek verilmektedir. Kavramlarla ilgili mevzuatların gereğince tesciline ve korunmasına olanak sağlamaktadır.

2.1. TÜRK PATENT KURUMU

Fikri ve sınai mülkiyet hakları konusundaki en önemli kurum Türk Patent Kurumudur. “Türk Patent Kurumu, fikri ve sınai mülkiyet haklarının, ticari anlamda olan buluşların, marka ve patentlerin tescilleri, ürünleri üretme ve satma hakkının sınırlı bir zaman ile kişilere, kurumlara veya firmalara aidiyet unsuru olduğunu gösteren devlet tarafından tescillenen, bunun neticesinde resmi bir belge niteliği taşımasına sebep olan kuruma Türk Patent Kurumu denir.”²⁹

Söz konusu belge aynı zamanda ihtira beratı, buluş belgesi ve uyrukluk belgesi anlamına da gelmektedir. Patent sebebiyle ortaya çıkan hakları yayımlanan kararnameyle korunmuş hak olarak sayılabilmektedir. Ancak elde edilen haklar, Türk patent kurumunun tescil işlemiyle beraber doğmaktadır.

Aynı zamanda Türk Patent Kurumu; Türkiye'nin fikri sermayesinin, yenilik ve teknoloji kapasitesinin verimli şekilde arttırılmasına katkı sağlayan, özel alanda ulusal ve uluslararası politikalara destek olan öncü kurumdur. En önemlisi de sınai mülkiyet haklarının tescilini gerçekleştiren tek kamu kurumu olma özelliğine sahiptir.

²⁹ [www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/commonContent/AboutUs\(10.07.2019\)](http://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/commonContent/AboutUs(10.07.2019))

2.1.1. Türk - Patent Kurumunun Amacı – Kapsamı

Türk patent kurumunun amaçları; nihai amaç Türkiye'ye her yönde katkıda bulunmak olup spesifik olarak teknoloji ve bilgi alanında ilerlemesine katkıda bulunmaktır. Böylelikle Türkiye'de ortaya çıkan rekabet ortamının serbest şekilde oluşmasını sağlar. Yenilik ve gelişim dediğimizde akla gelen AR-GE yatırım ve faaliyetlerinin gelişmesini sağlamaktır.

Türk patent kurumu; yetkili tek kurum olarak varlığını sürdüren, gerçek ve tüzel kişilere karşı bilgi vermekle sorumlu olup, sınai mülkiyet haklarına karşı dokümantasyonu yapma ve yayımlama gayesi taşır. Tek yetkili kurum olması hasebiyle sınai mülkiyet haklarının korunması da amaçları arasındadır. Ayrıca bu kurum Türkiye Cumhuriyeti Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı olup bütçesi özel kanunla düzenlenen bir kurumdur. Uygulamada kullanılan her işareti marka olarak tescil ettirmek gibi bir zorunluluk yoktur.

Bu nedenle yalnızca sahibine karşı hak tanımaktadır. Elde edilmiş hakkın kazanılmış olması için veya markanın korunabilmesi ancak tescille mümkündür. Tescil için tek yetkili kurum ise sadece Türk Patent Kurumudur. Tescil edilen markanın veya marka başvurusunun haczinin gerçekleşmesi durumunda da Türk Patent Kurumuna sicil kaydı gerekmektedir.

2.1.2. Türk Patent Kurumunun Tarihçesi

Türkiye'de fikri ve sınai mülkiyet haklarına ilişkin 13. ve 14. yüzyıllara kadar uzanan ahilik sisteminden başlamaktadır. Böylece esnaf birliğinin kurulması için teknolojide yenilik yapması gerekmektedir. Bunu yapan kişilere “pir” ünvanı verilmekteydi. Pirlar, bulunduğu bölge bazında geçerlilik sunmaktaydı. Daha sonraları 1871 yılı Eşya-i Ticariye' ye Mahsus Alamet-i Farikalara Dair Nizamname ve 1879 yılımda İhtira Beratı Kanunu geliştirilmiştir. 1925 yılında Paris Sözleşmesine katılım sağlanmıştır. “1965 yılında 551 sayılı Marka Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ve 1976 yılında Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı Kuruluş Anlaşması'na katılım, Türkiye'de sınai mülkiyet hakları koruması alanındaki önemli adımlar arasında yer almıştır.”³⁰ 24 Haziran

³⁰ www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/commonContent/History (10.07.2019)

1994 tarihinde çıkan Kanun Hükmünde Kararname ile Türk Patent Enstitüsü kurulmuştur. Bu kurumun kurulmasıyla beraber bir dönüm noktası yaşanmıştır.

22 Aralık 2016 tarihinde kurumun yeni adı Türk Patent ve Marka Kurumu kısa adı ise TÜRKPATENT olarak değiştirilmiştir. Daha etkin işlenebilen bir sistem ve yasalardaki boşluğun doldurulması için 10 Ocak 2017 tarihinde 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ve ürünler için Kanun Hükmünde Kararnameler çıkarılmıştır. Sonuç olarak Türk Patent ve Marka Kurumu son yıllarda yaptığı çalışmalarla yöresel ve küresel olarak kendini geliştirmiş ciddi ilerlemeler kaydetmiştir. Bu çerçevede ticaret hacminde artışlar gerçekleşmiştir.

2.1.3. Türk Patent Kurumunun Organizasyonu

Türk Patent Kurumu organizasyonu, yönetim kurulu kurum başkanı tarafından yönetilir. Yöneten kişiye yardımcı olacak iki adet kurum başkan yardımcısı mevcuttur. “Aynı zamanda alt birimler sistemsel şekilde daire başkanlıkları tarafından organize edilmektedir. Daire başkanlıkları ise şu şekilde sıralanmaktadır.”³¹

1) Patent Dairesi Başkanlığı;

Patentlerin, tescil için yapılan başvurularını inceleme, değerlendirme, araştırma, dosyalama ve kayıt işlemlerini yapar. Koşulları sağladığı takdirde tescil işlemlerini yapmaktadır. Patent, lisans ve devir gibi değişiklik işlemlerini de takip etmektedir.

2) Markalar Dairesi Başkanlığı;

Marka ve marka tescil başvurularında tespit, inceleme, araştırma, değerlendirme işlemlerini yapmaktadır. Lisans ve devir gibi değişiklik işlemlerini takip etmektedir. Yapmış olduğu tescilin ilanını ve sicil işlemlerini gerçekleştirmektedir.

3) Tasarımlar Dairesi Başkanlığı;

Tasarımlarla ilgili tescil başvurularını ve gerekli incelemeleri yapmaktadır. Lisans ve devir işlemleriyle ilgilenmektedir. Aynı zamanda Danışma Konseyinin sekretaryalık görevini üstlenmiştir.

³¹ [www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/commonContent/Organization\(10.07.2019\)](http://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/commonContent/Organization(10.07.2019))

4) Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı;

Avrupa Birliği ile Türk Patent Kurumunun kesiştiği noktalardaki gerekli çalışmaları göstermektedir. Yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla ilişkilerini yürütmektedir. Uluslararası yapılan antlaşmaları takip ederek yapılması gereken yükümlülüklerini yerine getirmektedir.

5) Yenilik ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı;

Sınai mülkiyet haklarına konu olan veya konu olabilecek varlıkların durumlarını tespit ve takip ederek yapılması gereken çalışmaları sürdürmektedir. Aynı zamanda varlıkların değer tespitini yapmaktadır. Söz konusu yeniliklerin desteği için danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Bu konu hakkında tanıtım hizmetlerini yerine getirip bilgilendirme faaliyetlerinde de bulunmaktadır.

6) Coğrafi İşaretler Dairesi Başkanlığı;

Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adları için gerekli çalışmaları yaparak tescil işlemlerini yapmaktadır. Yapılan tescil sonucu ilan etme görevine sahiptir.

7) Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı;

Kazanılmış haklarda alınmış olunan karar nedeniyle çıkarı etkilenen kişiler tarafından yapılacak itirazların incelenmesi, değerlendirilmesini yürütmektedir. Yeniden inceleme ve değerleme en az iki uzmanın katılımıyla gerçekleşmektedir. Kararın bildirim tarihinden itibaren iki ay içinde itiraz edilebilir veya ilgili mahkemeye dava açılabilir.

8) Personel Dairesi Başkanlığı;

Personel; giriş, çıkış, sözleşme, vazifeleri, terfi, kadro ve izin gibi özlük işlemlerini takip etmektedir.

9) Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı;

Destek hizmetler olan; ısınma, aydınlatma, güvenlik, onarım, taşıma gibi hizmetleri yapar veya yaptırır. Aynı zamanda kiralama ve satın alma işlemlerini takip etmektedir. Kurumun taşınır ve taşınmazları hakkındaki yetkili birimdir.

10) Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı;

Kurumun bilgi işlem, bilgi güvenliği ve stratejilerini belirleyip, gerekli işlemlerini yapmaktadır. Elektronik ortamda yapılması gerekenleri takip eden birimdir. Teknik koordinasyonu kurup, geliştirmektedir.

11) Hukuk Müşavirliği;

Hukuk birimlerine verilen görevleri yapmaktadır.

12) Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı;

Mevcut durumda stratejiyi geliştirmek için çalışmalar yapmaktadır. Mali hizmetler konusunda da yardımcı olmaktadır.

Türk Patent Kurumunun Organizasyonunda; Patent Dairesi Başkanlığı, Markalar Dairesi Başkanlığı, Tasarımlar Dairesi Başkanlığı, Yenilik ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı, Coğrafi İşaretler Dairesi Başkanlığı'nın olması her birine ayrı bir şekilde önem verildiğini ve uzmanlık alanları olduğunu göstermektedir. Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı ise, dünya ile birlikte bir organizasyona sahip olduğunu belirtmektedir. Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, sistemin sürdürülebilir olduğunun göstergesi için organizasyonunda yer almaktadır.

2.2. HUKUKSAL DÜZENLEMELER

Verilen emek sonucu ortaya çıkan, toplumsal fayda amaçlı ürün ve hizmete bunları ortaya çıkaracak kişileri teşvik etmek adına kazanılmış hakların hukuken korunması gerekmektedir. Fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması ulusal ve uluslararası pazarlardaki yatırımcılar tarafından da önemsenmektedir. Şöyle ki tescilli olan ve hukuki bağlamda muhafaza altına alınmış ürünü değeriyle tescillenmemiş ve özel hukuk bağlamında muhafaza olunmamış ürüne göre haliyle daha yüksek olacaktır.

Sınai mülkiyet haklarına ilişkin yürürlükteki hukuk kurallarının yapısı uyumsuz olduğundan 10.01.2017 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe dahil olan 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile geniş anlamda pürüz giderilmiştir. Son düzenleme ile bu kanun, temel kanun olarak Türkiye'de uygulanmaktadır. Detayları ise çıkan Kanun Hükmünde

Kararname ile uygulanmaktadır. Fikri ve sınai mülkiyet hakları bazı durumlarda haksız rekabet kavramı ile uyuşmazlık göstermektedir. “Fikri ve sınai mülkiyet haklarının geçmişi Osmanlı Devleti zamanına 1879 tarihindeki İhtira Beratına dayanmaktadır.”³² Fikri ve sınai mülkiyet haklarının diğer hukuk dallarıyla kıyaslandığında özel hukuk alanına daha yakın olduğu görülmektedir.

2.2.1. Türk Patent Kurumu Yönetmelikleri

Hukukun yazılı ve esas kaynaklarından en önemlisi anayasadır. Anayasa; devletin biçimi, rejimini, kullanım biçimini, kurumların yapılarını, ilişkilerini ve durumlarını düzenleyen hukuk kurallarıdır. Anayasalar, yazılı ve yazısız olarak ayrılabilir. Genelde anayasalar yazılı olmakla beraber İngiltere ve İsrail gibi bazı ülkelerde yazısız biçimde sunulmaktadır. Bu tip ülkelerde geleneksel anayasa vardır. Söz konusu ülkelerde alt yapıdaki hukuksal bütünlük kurallarıyla sağlanmıştır. Herkesin anayasaya uygun davranması, çıkarılmış olan kanunlara uymakla ölçülmektedir. Nitekim anayasanın da hukuksal bağlamda kaynak olmasının gereği ve sonucudur.

Kanun; yetkili birim tarafından çıkarılan, düzenleyici özelliği olan, genel, soyut, objektif olan, herkese ve her konuya uygulanabilen, bunun sonucunda resmi gazetede yayımlanan hukuk kurallarına kanun denilmektedir. Herhangi bir mevzunun ilk olarak kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Kanunlar, anayasaya uygun olmak zorundadır. Kanunla eşit mesafede olan diğer tanımda Kanun Hükmünde Kararnamelerdir. Kanunların uygulanmasını göstermek ve kanundaki işleri belirtmek üzere Danıştay’ın incelemesinden geçen Cumhurbaşkanı imzasıyla yayımlanan kanun gibi hukuksal belgeleri tüzük diye tanımlanmaktadır. Durumu soyuttan somuta çevirmeye olanak sağlamaktadır. Kanun ve tüzüğün uygulanmasını göstermek adına yönetmelikler çıkarabilirler. Gizliliği ilgilendiren yönetmelikler resmi gazetede yayımlanmazlar. Yönetmelik, somut düzenleyici işlemlerdendir. Uygulamada bakıldığında temel uygulama metni olarak görülebilmektedir.

Türk Patent Kurumu yönetmeliğinin gayesi ise; patent, marka, tasarım, coğrafi işaret, faydalı model ve geleneksel ürün kavramlarına ilişkin kazanılmış hakların

³² Savaş Bozbel, Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, 1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık A.ş., 2012, s.19.

korunması ve uygulamadaki işleyişi düzenlemektir. Marka tescili için gerçek veya tüzel kişiler marka tescili için elektronik ortamda Türk Patent Kurumuna başvurabilirler. “Marka başvurularında genel kurallardan sonra markanın Latin alfabesi dışında kullanılmış kısmı varsa onun Latin alfabesine çevrilmesi gerekmektedir.

Eğer üç boyutlu marka başvurusu olacaksa bu durumun en fazla altı farklı yönden görüntüsü olmalıdır.”³³ Ayrıca her marka başvurusu için yeniden muvafakat formu düzenlenmelidir. Tescil ücretinin ise iki aylık süre zarfında ödenip kuruma verilmesi gerekmektedir. Muhafaza süresi sona eren markanın yeniden ücret yatırılarak yenilenmesi sağlanabilir. Marka sahibi, kendi markası için başkasına lisans verebilir. Lisans verebildiği markasının başvurusunu geri çekebilir. Yayımlanmış markalara, yayımlandığı tarihten başlayarak iki ay içerisinde itiraz edebilme hakkına sahiptirler.

Coğrafi işaret ve geleneksel ürünün başvurusu elektronik ortamda yapılmaktadır. Bunlarda genel kurallarla birlikte yapılan yabancı kaynaklı başvurularda coğrafi işaret ve geleneksel üründe söz konusu olan yazı Latin alfabesi dışında ise Latin alfabesine çevrilmesi gerekmektedir. Başvuruda eksiklik görülürse düzeltmek için üç ay mühlet verilir. Bunlarda da itiraz süresi markada olduğu gibi başvuru tarihi başlangıç olmak üzere iki ay mühlet verilmektedir. Tescillenmiş olan coğrafi işaret ve geleneksel ürünler, ürünlerin üretim veya pazarlama birimi ile ilgilenenler tarafından kullanılmaktadır. Coğrafi işaretlerde amblem kullanılması mecburidir. Haklarda denetim biriminde objektif olunması önemlidir.

Tasarım başvurusunda ise gerçek veya tüzel kişiler tarafından kuruma başvurulabilirler. “Başvuru tarihi, kurum tarafından kabul edildiği tarihtir. Tasarımcının başvuruda isminin gizliliği veya aşıkârlığı kişinin tercihine bağlıdır. Çoklu tasarım tescilleri de tek başvuru gibi yapılmaktadır. Başvuru tarihinden itibaren otuz ay müddetle yayımı erteleme isteğinde bulunabilirler.”³⁴ Diğerlerinde olduğu gibi tasarımda da itiraz süresi iki aydır.

Patenti faydalı modele, faydalı modeli de patente üç aylık süre zarfında istenildiği takdirde dönüştürme imkânı sağlanmaktadır. Patent sahibi tarafından çiftçiye istisna

³³ Fulya Yapar, Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Marka Olabilecek İşaretler, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2018, s.10

³⁴ <https://www.yildiztto.com> › pdf › fikri-haklar (10.07.2019)

durumu doğmaktadır. Buradaki gaye ise kendi tarımsal faaliyetini sürdürmektir. Amacı, ticari satış gayesi taşıyamaz. Marka, patent ve tasarımın devri de mümkündür. Devir işlemi için yapılan mukavelenamelerde mutlaka bedel belirtilmesi gerekmektedir. Devir işlemi isteğe bağlı olup tamamının veya bir kısmının da devri mümkün olabilmektedir. Marka, patent ve tasarım; haciz ve rehin edilebilir.

2.2.2. Gelir Vergisinde Yapılan Düzenlemeler

Türk vergi sisteminde, toplumsal ve ekonomik gayelerle bazı durumlar vergiden istisna kılınmış buna bağlı olarak bazı kişileri de verginin dışında bırakmıştır. Vergi istisnasında söz konusu vergilemeye, verginin konusu bakımından sınırlama getirilmektedir. Vergi istisnası, objektiftir. Vergi muafiyetinde, mükellef bakımından sınırlama söz konusudur. Vergi muafiyeti ise, sübjektiftir. İstisna ve muafiyetler; tam, kısmi, geçici, sürekli, koşullu veya koşulsuz olabilmektedirler. Örnek olarak, Gelir Vergisi Kanunu'nda yer alan telif kazançları istisnası fikir ve sanat eserlerinden elde edilen gelirin tümünü, sürekli olarak vergi dışı bırakan istisna türüdür. Gayrimenkul sermaye iratlarındaki istisna ise şöyledir: Söz konusu gayrimenkul için bir takvim yılında elde edilen kazanç için her yıl belli tutarda vergiden istisna tutarı belirlenmektedir. Bir takvim yılında elde edilen hasıllardan istisna tutarı düşülerek vergi hesaplaması yapılmaktadır. Aynı zamanda yıl içinde elde edilen kira tutarlarının toplamı istisna tutarını geçmiyorsa yıllık beyanname verilmesine gerek kalmamaktadır. 2018 yılı için bu tutar 4.400TL olarak belirlenmiştir. Muafiyete örnek olarak, Gelir Vergisi Kanunundaki esnaf muafılığı vergi muafiyetine örnek olarak gösterilmektedir. Sonuç olarak vergi muafiyeti kişi veya kişilerde düzenlenirken, vergi istisnası ise verginin konusuyla ilgilidir.

Gelir Vergisi Kanunu, gerçek kişilerin elde ettikleri gelirlerin vergiye tabi olacağını belirtmiş ancak kavramın durumu yeterince anlaşılamamıştır. Gelir kavramı, geniş ve dar anlamda olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Fikri mülkiyet hakları, serbest meslek faaliyeti olarak değerlendirilmektedir. Serbest meslek kazancında belli durumlarda istisna hakkı sağlanmıştır. “İlgili kanunlar gereğince teknoloji geliştirme bölgelerinde yürütülen yazılım ve AR-GE faaliyetlerinde kazançlara istisna hakkı tanımlanmıştır. Bu bölgede faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişiler yalnızca bu bölgedeki yazılım ve AR-GE faaliyetlerinden elde edilen kazançtan 31.12.2023 yılına kadar gelir ve kurumlar vergisi

istisnasından yararlanmaktadır. Buradaki tek şart yalnızca bu bölgede faaliyette bulunulması gerekmektedir.”³⁵ AR-GE; gerçek ve tüzel kişilerin ihtiyaçlarına cevap veren, yeni, faydalı ürün veya üretim aracı sunan uygulamaların bütününe denilmektedir.

AR-GE, bulunduğu ülkenin veya şirketin teknolojik kabiliyetini göstermektedir. AR-GE, bilim ve teknolojiye katma değer sağlayan süreç içinde yapılan çalışmalardır. Teknoloji Geliştirme Bölgesi veya Teknoparklar; ileri düzeyde kullanılan firmaların belirli yerlerde (üniversite, enstitü, AR-GE merkezi) teknoloji veya yazılım geliştirdikleri, buna yönelik buluşu ürün veya hizmete dönüştürmek için çalışma yaptıkları bölgedir. Aynı zamanda bölgenin de kalkınmasına katkıda bulunmaktadır. Üniversite, sanayi, AR-GE merkezleriyle girişimciyi ve piyasalardaki işbirliğini arttırmaktır. Bu merkezler yüksek katma değer sağlayan, hizmetlerini verimli şekilde sunan merkezlerdir. Bu bölgede ileri teknoloji kullanan ya da kullanmaya yönelik firmalar, AR-GE projelerini gerçekleştiren firmalar, ticari olabilecek fikri olan genç girişimciler yer alabilirler. Türkiye’de teknopark kurma faaliyetleri 1980 yılında başlamıştır. 1990 yılında KOSGEB ile üniversitelerin yaptığı işbirliği sonucu teknoloji merkezleri kurulmaya başlanmıştır. Teknoparklar, 2001 yılında 4691 sayılı yasayla yürürlüğe girmesiyle oluşturulmuştur. Bu kanunda teknopark yerine Teknoloji Geliştirme Bölgeleri kavramı kullanılmıştır.

Buradaki durum sınai mülkiyet haklarındaki istisna olsa da kazanılmış hakkı koruyacak asıl durum, incelemeli patent ve faydalı model belgesi tescili olması gerekmektedir. “İlgili kanun gereğince 01.01.2015 tarihinden itibaren uygulanmak üzere ülkemizde gerçekleştirilen AR-GE, inovasyon ve yazılım faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan buluşların satışı, kiralanması veya devri ile elde edilen kazançlarını Türkiye’de seri üretime tabi tutularak pazarlanmaları halinde elde edilen kazançların, üretilen üründen yapılan satış sonucu elde edilen kazançların patentli veya faydalı model belgeli kullanılması sonucu imal edilen ürünlerin satışından elde edilen kazançların buluşa atıf edilen kısmın %50’si gelir vergisinden istisnadır. Bu istisnadan tam veya dar mükellefiyete bakılmaksızın gerçek ve tüzel kişiler faydalanabilmektedir. Buradaki temel şart, buluşlara ilişkin AR-GE, inovasyon ve yazılım faaliyetlerinin Türkiye’de

³⁵ a.g.e., s.85

gerçekleşmesi gerekmektedir.”³⁶ Nitekim faaliyetlerin ülke içinde gerçekleşmesi oldukça fazla önem taşımaktadır.

Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarındaki fikri haklar için eser niteliği taşıması, sınai mülkiyet hakkı içinde incelemeli patent veya faydalı model belgesi olmalıdır. “Gelir Vergisi Kanunu’nun 18. Maddesinde sayılanlar ile ihtira beratlarını satmak veya kazanılmış haklarını devir, kiralama veya temlik etmek sebebiyle elde ettikleri kazanç Gelir Vergisinden istisnadır. Tabii bu istisnanın uygulanabilmesi için kanuna göre eser niteliği taşımasıyla beraber ihtira beratlarının tescil edilmiş olması gerekmektedir. Aynı zamanda bu haktan faydalanan mucit kendisi gibi mirasçılara da bu hak tanınmıştır. Bu faaliyetlerin arızı olması istisna için engel teşkil etmemektedir. İstisnanın uygulanması için bahse konu olan ürünün kanun hükümlerine göre eser sayılmasıyla ilgili makamlardan aldıkları belgeleri sunmaları yeterli sayılacaktır.”³⁷ Bu koşulları sağladığı takdirde istisnadan faydalanabilmektedir.

Aynı zamanda arızı olmak, geçici olmasını ifade etmektedir. “Gayrimenkul sermaye iratları açısından bakıldığında eser sahibi kişi veya mirasçısının kazancı serbest meslek kazancı olması sebebiyle Gelir Vergisi Kanunu 18. Maddede belirtilen istisnadan yararlanmaktadır. Ama bu kişiler kiraya verdikleri bu kazanılmış hakları, kiralamak suretiyle gayrimenkul sermaye iradı elde etmiş olurlar. Gayrimenkul sermaye iradı elde eden kişiler, telif kazanç istisnasından faydalanmamaktadır.”³⁸ Gayrimenkul sermaye iradında fikri ve sınai mülkiyet haklarının sahipleri veya kiracıları her türlü tasarrufa sahiptirler.

Gayri maddi hakların sınırlı bir süre için kullanılmasının müsaade edilmesine lisans denilmektedir. Lisansı kullanım hakkı ise gayrimenkul sermaye iradı olarak sayılmaktadır. Bu sayılan durumlardan herhangi birisine girmeyen kazanç ve iratlar ise diğer kazanç ve iratlar olarak tanımlanabilmektedir. “Diğer kazanç ve iratlar tarafından bakıldığında telif haklarının ve ihtira beratlarının, telif ve icat eden aynı zamanda bu kişilerin kanuni mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılma sonucu ortaya çıkan kazançlar, değer artışı kazancı olarak tanımlanmaktadır.”³⁹ Dar mükellefler

³⁶ a.g.e., s.86

³⁷ a.g.e., s.208,209,211

³⁸ a.g.e., s.237

³⁹ a.g.e., s.332

tamamen kesinti yoluyla vergilendirilmektedir. Bu kesinti oranı ise şöyledir: “Dar mükelleflerin telif ve patent hakları satışı sonucu elde ettikleri kazançları üzerinden %17 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.”⁴⁰ Bu gibi durumlarda çalışılacak bölgenin durumu da oldukça fazla önem arz etmektedir. “Teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışan AR-GE, tasarım ve destek personellerinin ücretleri 31.12.2023 tarihine kadar her türlü vergiden istisna tabi tutulmuştur. Yararlanacak destek personeli sayısı, AR-GE ve tasarım personeli sayısının %10’unu aşamaz.”⁴¹ Buradaki asıl gaye AR-GE ve tasarım personeline istihdam sağlamak olduğu için bu avantaj iyi bir şekilde değerlendirilmelidir.

Öte yandan fikri ve sınai mülkiyet haklarını Gelir Vergisi yönünden incelemiş olup istisna ve teşvik durumları sunulmuştur.

2.2.3. Kurumlar Vergisinde Yapılan Düzenlemeler

Gayri maddi haklar, maliyet bedeliyle değerlendirilmektedirler. Haklarda genel olarak amortisman uygulaması tercih edilmektedir. Genellikle faydalı ömürleri 15 yıl olarak kabul edilmiştir. İstisna, kurum kazancına uygulanan indirim türüdür.

Sınai mülkiyet haklarında istisna, 19.02.2014 tarihinde 6518 sayılı kanunun 5/B maddesiyle bu hakların istisna yoluyla teşviki sağlanmıştır. Bu kapsamda ortaya çıkan buluşların; kiralanması, satılması, devredilmesi, Türkiye’de seri üretime tabi tutulması ve Türkiye’de kullanılan üretim aşamalarında kullanılması sonucu elde edilen kazançlardan patentli veya faydalı model belgeli buluşa malikse %50 si kurumlar vergisinden istisna kılınmıştır. “İstisna uygulamasındaki tanımlardan olan patent, tek yetkili merci olan Türk Patent Kurumu tarafından patentin bir türü olan incelemeli sistemle verilmiş olmalıdır. Ayrıca faydalı model için Türk Patent Kurumu tarafından faydalı model belgesini almalıdır.

Bu kazanılmış hakları kiralamak için tekel veya tekel olmayan lisans sözleşmesiyle kiralanması gerekmektedir. Bu hususta çıkan Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan buluşlar patent ve faydalı model belgesi verilerek korunmaktadır. Böylece söz konusu olan buluşun imal edilip, satılmasını veya istenilen alanda iştilgal edilmesini engelleyip sahibine inhisari hak sahibi yapmaktadır. Buluşların sanayide, sektörde kullanılma

⁴⁰ a.g.e., s.521

⁴¹ a.g.e., s.527

durumlarında ise buluşlar, patentle koruma altına alınmaktadır.”⁴² Kurumlar vergisine tabi tüzel kişiler, fikri ve sınai mülkiyet haklarını çalıştırdıkları veya dışarıdan sağlanan hizmet alımları yaptıkları gerçek kişiler vasıtasıyla veya kazanılmış hakları devir almak suretiyle elde edilebilmektedir.

Kurumlar vergisi beyannamesi yapılırken ekler bölümünde yer alan kısımda, sınai mülkiyet haklarında istisna tablosu yer almaktadır. Mevcut tabloda sırasıyla istisnadan yararlanmak isteyen kişinin seçilmesi gerekmektedir. Bu seçimde patentin sahibi (asıl), patentin sahibi (devir veya satın alan) ve inhisari patent sahibi mevcuttur. Seçimlerden biri yapıldığında devir alınan kişi kısmında gerçek veya tüzel kişilerdir. Sınai mülkiyet haklarından patent veya faydalı modelden biri seçilmelidir. Seçilen belgenin numarası ve koruma süresinin sona eriş tarihi girilmelidir. İstisnaya konu edilen kazanç tutarı girildikten sonra kazanç türü seçilmelidir. Kazanç türü seçeneklerinde ise, şunlar mevcuttur: Kiralama, devir veya satış, seri üretim ve üretim sürecinde kullanmak olmak üzere dört tip kazanç türü görülmektedir.

Kurumların kendi mali tablolarında kayıtlı olan haklardan sağladığı kazanç kurum kazancı olarak tanımlanmaktadır. Elde edilen kurum kazancı bazı durumlarda istisnadan faydalanmaya olanak sağlamaktadır. “İstisnadan faydalanma şartları ise şunlardır: Kazanılmış haklardan elde edilen kazanç ve iratların bu istisnaya konu olabilmesi için söz konusu olan faaliyetlerin Türkiye’de gerçekleşmiş olması temel şartlardandır. Patent veya faydalı model için gerekli belgelerin alınması gerekmektedir. Alınan bu belgeler sonucunda ise özel bir ruhsata sahip olunması gerekmektedir. Tekel nitelikte lisans sözleşmesine tabi gerçek veya tüzel kişilerin bu istisnadan yararlanabilmesi için lisans sözleşmelerinin Türk Patent Kurumu tarafından tescil edilmiş olması gerekmektedir. Yalnız lisans sözleşmesi tekel olma niteliğini taşııyorsa istisna söz konusu olmamaktadır.”⁴³ İşletmelerin aktifinde olan fikri ve sınai mülkiyet hakları rakamsal değer olarak ifade edilebilmesi ve değer izlenerek takip edilmesi ve gerekli kayıtların yapılması önemli yere sahiptir. “Uygulamaya konu olacak patentli veya faydalı model belgeli buluşların değerlendirme raporu düzenlenmektedir. Ön değerlendirme raporu ile Gelir İdaresi Başkanlığına başvuru yapılması gerekmektedir. Değer tespitinde kişiler, maliyet bazlı, piyasa, gelir bazlı ve diğer değerlendirme yöntemleri olmak üzere herhangi birini seçip

⁴² Maliye Hesap Uzmanları Derneği, Beyanname Düzenleme Kılavuzu 2.cilt, Acar Basım A.Ş., 2017, s.93-94.

⁴³ a.g.e., s.94-95.

ön değerlendirme raporunda belirtmesi gerekmektedir. Düzenlenmiş değerlendirme raporu Vergi Denetim Kurulu tarafından bir nüshası Gelir İdaresi Başkanlığına, diğer nüshası mükellefe gönderilir. Kurul tarafından gönderilen raporda yararlanabileceği istisnadan belirtilmektedir.”⁴⁴ Ayrıca her yöntemin kendine has olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Söz konusu işletme kendine uygun yöntemi seçmelidir. “Yukarıda bahsettiğimiz değerlendirme raporunun düzenlenmesi 09.08.2016 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldırılmıştır. Bu belge düzenlenmeksizin koşulları taşıyan gerçek veya tüzel kişiler istisnadan yararlanabileceklerdir. Tabii ki bu istisnadan yararlanma sürelerine dikkat etmek lazımdır. Bu süre başvuru tarihinden başlayarak patentler için en fazla 20 yıl, faydalı model belgeleri için koruma süresi ise başvuru tarihinden itibaren 10 yıldır. Bu süre aşımından sonra söz konusu olan kazanç ve iratların istisnadan yararlanmaları mümkün olması söz konusu olmayacaktır.”⁴⁵ Elde edilen belgeler sebebiyle kazanç ve iratlar üzerinden vergi kesintisi yapılmasına herhangi bir engel bulunmamaktadır. “İstisna uygulamasında tevkifat (vergi kesintisi) yapılmasına müsaade edilmektedir. Şöyle ki kazanılmış haklardan yararlanabilecek serbest meslek erbaplarının kazancı ile elde edilen, kira sonucu ortaya çıkan gayrimenkul sermaye iratları üzerinden yapılacak tevkifat %50 indirimli olarak uygulanmaktadır. Elde ettikleri kazançları kesinti yoluyla vergilenen veya beyanname vermeyen kişiler için indirimli tevkifat en fazla 5 yıl uygulanmaktadır.”⁴⁶ Sonuç olarak koşullar sağlandığında mevzuatta bulunan vergisel düzenlemelerden yararlanabilmektedirler.

2.3. FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARINDA VERGİSEL

DÜZENLEMELERİN ŞİRKETLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Günümüz dünyasında var olan sektörlerin lider konumunda olanların, diğerlerinden ürün, fiyat, dağıtım ve tutundurma yönlerinden katma değeri yüksek, özgün ürün ve hizmetler ortaya koymaktadır. Diğer açıdan lider firmaların yaptıkları farklılıklara baktığımızda küçük detaylarla büyük işler başarmaktadırlar. Şirketlerin kendi bünyelerinde yaptıkları bütçeleme sonucu en fazla payı AR-GE çalışmaları için ayırmışlardır. Bununla beraber rakiplerine karşı farklılık oluşturmak için kazanılmış olan

⁴⁴ Birleştirilmiş Vergi Genel Tebliği, Huz Akademi Yayıncılık A.Ş., 2018, s.131-132-133

⁴⁵ a.g.e., s.94-95.

⁴⁶ Maliye Hesap Uzmanları Derneği, Beyanname Düzenleme Kılavuzu 2.cilt, Acar Basım A.Ş., 2017, s.98.

fikri ve sinai mülkiyet haklarını güvence almakla şirketi rakiplerinden ayıracaktır. Kazanılmış hakların korunması vergisel yönden teşvik ve istisnalardan faydalanılmasına da sebebiyet vermektedir. Öte yandan ulusal ve uluslararası pazarlarda fikri ve sinai mülkiyet haklarının korunması ulusal bağlamda yükselişe geçip istihdam düzeyini de arttırmaya yardımcıdır. Aynı zamanda marka ve patentle ürünün güvence altına alınması nihai tüketicilerde bilinç düzeyini yükseltmekte olup aynı zamanda toplumsal fayda da sağlamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ MUHASEBESİ VE MUHASEBE DENETİMİ

3. FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ MUHASEBESİ VE MUHASEBE DENETİMİ

İşletmelerin fikri ve sınai mülkiyet haklarından elde ettiği ekonomik fayda getirilerinin sonucundaki faaliyet durumlarının sağlıklı, anlaşılabilir, güvenilir, tutarlı, denetlenebilir olması doğru biçimde muhasebeleştirilmesi ve mali tablolara aktarılması gerekmektedir. Bu bağlamda ulusal ve uluslararası toplumlar tarafından oluşturulan muhasebe sistemi uygulama genel tebliğleri, finansal çalışmalar ve bunların yorumlanmasında, kıyaslanmasında doğruluk ve tutarlılık olması için TMS/TFRS gibi finansal raporlama standartları ve Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİFRS) kapsamında incelenmektedir. Bunun neticesinde yapılan faaliyetlerin denetlenmesi ve denetleme sonucu ortaya çıkan görüşlere bakılması gerekmektedir.

3.1. MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞLERİ (MSUGT) – MEVCUT MEVZUATA GÖRE FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ MUHASEBESİ

Günümüz işletmelerinde varlık ögesi olarak değerlendirilen fikri ve sınai mülkiyet hakları rakamsal olarak doğru biçimde ifade edilmesini buna göre uygun hesapta kayıtlarının izlenmesi literatür de önemli yere sahiptir. Varlığın değeri, kişiye veya işletmeye sağladığı değerle ifade edilebilmektedir. Türkiye’de kar amacı güden işletmeler, özellikle muhasebe alanındaki uygulamaları Vergi Usul Kanunundaki (VUK) düzenlemeleri baz alarak mevcut mevzuata göre, tek düzen muhasebe sistemine göre kayıtları tutulmaktadır.

“MSUGT -1’de 26. Maddi Olmayan Duran Varlıklar: Herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan ve işletmenin belli bir şekilde yararlandığı veya yararlanmayı beklediği aktifleştirilen giderler ile belli koşullar altında hukuken himaye göre haklar ve

şerefiyelerin izlendiği hesap grubu olarak ifade edilmiştir.”⁴⁷ Fikri ve sınai mülkiyet hakları MSUGT – 1’ de işletmeler tarafından özün önceliği kavramı da dikkate alınarak 260 Haklar hesabında izlenmektedir. “ 260. Haklar hesabı, imtiyaz, patent, lisans, ticari marka ve unvan gibi bir bedel ödenerek elde edilen bazı hukuki tasarruflar ile kamu otoritelerinin işletmeye belirli alanlarda tanıdığı kullanma, yararlanma gibi yetkiler dolayısıyla yapılan harcamaları kapsar. Bu hesabın işleyişi ise, edinilen haklar, maliyet bedelleri ile bu hesaba borç kaydedilir. Yararlanma süreleri içerisinde, yararlanma sürelerinin belli olmaması durumunda, 5 yıllık sürede eşit taksitlerle itfa olunarak yok edilir.”⁴⁸ 260.Haklar hesabı, MSUGT – 1’de bu şekilde düzenlenmektedir.

Mevzuata göre fikri ve sınai mülkiyet haklarının değerlendirilmesinde farklı değerlendirme ölçütleri uygulanmaktadır. İktisadi işletmelere göre fikri ve sınai mülkiyet hakları maliyet bedeli ile değerlendirilir. Ancak kişilerin kendi malvarlığı söz konusu ise emsal bedeliyle değerlendirilir. “ Maliyet bedeli, yurtiçi/ yurtdışı satın alma veya üretim yöntemiyle edinilen iktisadi kıymetlerin işletmeye mal olma bedelini ifade eder. Bunların yanında malların satışı amacıyla yapılan giderlerin de maliyet bedeline dahil edildiği olur. Bu açıdan bakıldığında maliyeti; alış, üretim ve satış olarak ayırma tabii tutmak mümkündür.”⁴⁹Maliyet bedeli, yapılan çalışmalarla işletme bünyesinde de oluşturulabilmektedir. Bir sefere mahsus gider söz konusu yapmak yerine aktifleştirerek kullanım süresi boyunca amortisman yoluyla itfa edilebilmektedirler.

Sonuç olarak fikri ve sınai mülkiyet haklarının muhasebeleştirme esaslarını 26. Grubu olan Maddi Olmayan Duran Varlıklar ana hesap grubunda incelenmiştir. 260. Haklar hesabına göre kazanılmış haklar;

- Maliyet bedeli ile değerlendirilip hesaba borç kaydedilirler.
- Amortisman süreleri belli olanlar yararlanma süreleri içinde, belli olmayanlar ise 5 yıllık sürede eşit taksitlerle itfa edilebilmektedirler.

⁴⁷https://www.verginet.net/dokumanlar/Muh_Std/tek_duzen/MUHASEBE%20S%C4%B0STEM%C4%B0%20UYGULAMA%20GENEL%20TEBL%C4%B0%C4%9E%C4%B0_1_son.doc
(05.07.2019)

⁴⁸https://www.verginet.net/dokumanlar/Muh_Std/tek_duzen/MUHASEBE%20S%C4%B0STEM%C4%B0%20UYGULAMA%20GENEL%20TEBL%C4%B0%C4%9E%C4%B0_1_son.doc
(05.07.2019)

⁴⁹ Muzaffer Küçük, 1.b., İstanbul, İpekyolu Matbaacılık, 2018, s.48.

ÖRNEK:

X İşletmesi 20.03.2019 tarihinde otomotiv sektöründeki üretimini yaptığı bir ürünün patent hakkını 200.000 TL' ye maliyet bedeliyle elde etmiştir ve ödemeyi banka yoluyla gerçekleştirmiştir.

20.03.2019	
260 HAKLAR	200.000
191 İNDİRİLECEK KDV	36.000
102 BANKALAR	236.000
(Patent Hakkının Alınması)	
/ /	

Alınan patent hakkı için 4 yıllığına 200.000TL ödendiği için yıllık amortisman ayrılacaktır. $200.000 / 4 = 50.000\text{TL}$

31.12.2019	
730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ	50.000
268 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	50.000
(Amortisman Kaydı)	
/ /	

İşletmenin 20.03.2019 tarihinde alınan ürün için patentinin teknik sebepler nedeniyle kullanımdan kalkması

20.03.2019	
268 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	200.000
260 HAKLAR	200.000
/ /	

3.2. TMS/IFRS KAPSAMINDA FİKRİ VE SİNAİ MÜLKİYET HAKLARININ MUHASEBESİ

Küreselleşen Dünyada ülkelerdeki muhasebe sistemlerindeki farklılıklar uluslararası ticaret dilinde birtakım ayrıştırmalara sebebiyet vermiştir. Bu yüzden Türkiye’de de uluslararası faaliyetlere uyum sağlamak ve ulusal bağlamda standartlaşmayı sağlamak adına gerekli çalışmalar yapılmıştır. Uluslararası muhasebe standartları, uluslararası ticaret yapan işletmelerle mali tablolarında ortak bir dil kullanmayı amaçlamış olup daha anlaşılabilir olmayı sağlamıştır. Nitekim TMS ve IFRS kapsamında fikri ve sınai mülkiyet hakları, Maddi Olmayan Duran Varlıklar grubunda ele alınmaktadır. TMS 38’ in amacı maddi olmayan duran varlıkların muhasebeleştirme yöntemini ve nasıl ölçüm yapıldığını belirlemektir.

TMS 38’e göre maddi olmayan duran varlık olabilmesi için kontrol, belirlenebilirlik ve ilerleyen dönemlerde iktisadi fayda kıstaslarını sağlaması gerekmektedir. Belirlenebilirlik, maddi olmayan duran varlığın işletmeden tasfiyesi veya kısmi olarak faydalanmasını ifade etmektedir. Kayıt işlemi yapılırken varlığın firmaya maliyet bedeliyle ölçülmektedir. Daha sonra ise, maliyet veya yeniden değerlendirme yöntemlerinden biriyle ölçülebilmektedir. İşletme tarafından satılmak üzere elde tutulan, stok niteliği taşıyan maddi olmayan duran varlıklar TMS 38’in kapsamına girmemektedir. TMS’ nin amacı da kamuoyuna doğru ve tutarlı bilgi sunmaktır. Mali karı belirlerken TMS ile Mevcut mevzuat arasında bazı farklılıklar olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu farklılıklar şunlardır:

- 1) İlk ölçüm olarak TMS 38’de ve Mevcut mevzuata göre maliyet bedeli esas geçerlidir. TMS 38’e göre bu bedel oluşurken yapılan harcamalar maliyete eklenir. Mevcut mevzuatta ise bu harcamaları maliyete eklemek zorunlu değildir.
- 2) Finansman gideri olarak TMS 38’ de kullanım veya satış için hazır hale gelinceye kadar maliyet olarak ondan sonrası için maliyetle ilişkilendirilmeden giderleştirme işlemi yapılmaktadır. Mevcut mevzuatta eldeki varlığı aktifleştirme yılı sonuna kadar oluşan faiz ve kur farkları maliyete eklenmek zorundadır. Sonrası tercihe göre gider yazılabilmektedir.
- 3) Aktifleştirme sonrasında yapılan harcamalarda TMS 38’e göre çoğunlukla maliyete eklenmeden doğrudan gider yazılır. Böylelikle varlıkla ilişkilendirilmez. Mevcut

mevzuata göre ise yapılan tamir bakım giderleri varlıkla bir bağı yoktur. Sonraki dönemlerde giderlerin maliyete eklenmesi hususunda seçici bırakılmışlardır.

- 4) Elindeki varlıkların takası söz konusu olduğunda TMS 38'e göre gerçeğe uygun değer ile ölçülür. Mevcut mevzuata göre ise emsal bedelle ölçülebilmektedir.
- 5) Elde edilen varlıktaki bazı bölümleri yenileme söz konusu olduğunda TMS 38'e göre yenilenen bölümlerin defter değeri finansal durum tablosu (bilanço) dışı bırakılır. Mevcut mevzuata göre bilanço dışı bırakılması söz konusu değildir. Yenilenen bölüm maliyet eki veya ayrı aktif olarak değerlendirilir.
- 6) Elde edilen bu varlığın elden çıkarılmasında ise, TMS 38'e göre gelecekte herhangi bir fayda elde edilmesi beklenmiyorsa finansal durum tablosu (bilanço) dışı bırakılır. Mevcut mevzuata göre ise elden çıkması satış veya ekonomik değerini kaybetmesi yoluyla oluyorsa emsal bedeliyle varlık işletmeden çıkarılır.

TMS 38 ve Mevcut Mevzuat Farklarına İlişkin Örnek:

X İşletmesi, satışa çıkarılan bir marka için 2.750TL ihale katılım bedeli ödeyerek ihaleye katılmaya hak kazanmıştır. Yapılan ihale sonucunda 420.000TL bedel ile ihaleyi X işletmesi kazanmıştır. İhale sonrası devir ve noter işlemleri için 3.250TL daha masraf yapılmış olup bütün işlemler 02.01.2017 tarihi itibarıyla sonuçlanmıştır. İhaleye ilişkin bütün işlemlerin sonuçlandığı aynı gün işletme sahibi bankadan 420.000TL banka kredisi olarak ihale bedelini ödemiştir. Alınan banka kredisi, anaparası ve 60.000TL işlemiş faizi ile birlikte 31.12.2018 tarihinde tamamen ödenerek kapatılmıştır. Elde edilmiş marka hakkının 10 yıl süreyle kullanılması ve daha sonra kalıntı değeri olmadan son bulması hesaba katılmaktadır.

3.3. BOBİ FRS KAPSAMINDA FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ MUHASEBESİ

“Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS), bağımsız denetime tâbi olup Türkiye Finansal Raporlama Standartlarını (TFRS) uygulamayan işletmelerin uygulayacakları finansal raporlama çerçevesidir. BOBİ FRS'nin amacı gerçeğe uygun, finansal bilgi ihtiyacına uygun ve

karşılaştırılabilir finansal tablolar düzenlenmesini sağlamaktır.”⁵⁰ BOBİ FRS’ yi uygulayacak işletmeler ise, resmi gazetede şöyle tanımlanmaktadır. “Bu Tebliğ ve Eki BOBİ FRS’ nin, 19/12/2012 tarihli ve 2012/4213 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesine Dair Karar uyarınca bağımsız denetime tabi olup, 26/8/2014 tarihli ve 29100 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanan Kurul Kararı kapsamında TFRS uygulamayan işletmelerin münferit ve konsolide finansal tablolarının hazırlanmasında uygulanması zorunludur.”⁵¹

Aynı zamanda bağımsız denetime tabi olup, TMS / TFRS uygulamayan işletmelerin konsolide ve bireysel finansal tabloların hazırlanması zorunlu tutulmuştur. BOBİ FRS uygulayan işletmeler ancak iki yıl geçtikten sonra istedikleri takdirde TMS / TFRS uygulamaya geçebilirler. Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları maddi olmayan duran varlıklarda incelenmektedir. BOBİ FRS’ ye göre de maddi olmayan duran varlıklar maliyet bedeliyle ölçüm yapılmaktadır. Sonraki ölçüm ise itfa payları düşülerek maliyeti üzerinden yapılır. AR-GE giderleri ise gerçekleştiğinde yansıtılır.

BOBİ FRS’ ye göre amortisman süresi bilinmeyen maddi olmayan duran varlıklar beş yıldan az, 10 yıldan fazla olmaması koşuluyla işletme tarafından belirlenmektedir. Belirlenen yıla göre itfa işlemi yapılmaktadır. Faydalı ömrü belli olanlar ise bu süre içerisinde belirlenen itfa payının ayrılması zorunludur. BOBİ FRS’ yi tercih eden bağımsız denetime tabi şirketler fikri ve sınai mülkiyet haklarını bu şekilde incelenmektedirler.

3.4. FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ MALİ TABLOLARDA SUNUMU VE ETKİLERİNİN YORUMLANMASI

Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları, mali tablolarda duran varlıklarda yer almaktadır. Duran varlıklar grubunda da maddi olmayan duran varlıklar grubunda sınıflandırılmaktadır. Maddi olmayan duran varlıklarda ise, 26 grubu olan haklar hesabında incelenmektedir. 26 grubunda yapılan sunum sonucunda etkilerini incelemek gerekli olacaktır. Böylelikle devamlı sermaye tanımı önemli bir yere sahiptir.

⁵⁰[https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5151/Bu%CC%88yu%CC%88k-ve-Orta-Boy-I%CC%87s%CC%A7letmeler-I%CC%87c%CC%A7in-Finansal-Raporlama-Standard%C4%B1-\(BOBI%CC%87-FRS\)\(15.07.2019\)](https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5151/Bu%CC%88yu%CC%88k-ve-Orta-Boy-I%CC%87s%CC%A7letmeler-I%CC%87c%CC%A7in-Finansal-Raporlama-Standard%C4%B1-(BOBI%CC%87-FRS)(15.07.2019))

⁵¹ [https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170729M1-1.htm\(15.07.2019\)](https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170729M1-1.htm(15.07.2019))

Devamlı sermaye, uzun vadeli borçlar ile öz kaynakların toplanmasıyla elde edilmektedir. Etkileri ise, yapılan mali analizlere göre yorumlanmaktadır. Mali analiz, teknikleri kullanarak muhasebe bilgilerine uygulanması sonucu inceleme söz konusu olan firmanın mali durumunun ortaya çıkması için yorumlanmasıdır.

İşletmenin ekonomik faaliyetlerinin sonucunda ortaya çıkan tablolardan elde edilen bilgiler ışığında çeşitli kişi ve kurumlara bu bilgileri raporlamak için kullanılan bir süreçtir. Varlık – kaynak ilişkisinde duran varlıklar ile öz kaynaklar incelenmektedir. Duran varlıkların finansmanı öz kaynakla sağlanması gerekmektedir. Mali oranlar, firma finansman sağladığında, bu finansmanın yabancı kaynaklardan ne ölçüde yararlandığını göstermeye imkân sağlamaktadır. Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları duran varlıklarda incelendiğinden, duran varlıklarla öz kaynak oranları iyi incelenmelidir. Diğer bağlantılı kalem ise net satışlardır. Net satışların verimliliği için devir hızı oldukça önem taşımaktadır.

Devir hızı, belirli vakitte varlığın yenilenme sayısını ifade etmektedir. Duran varlıklardaki devir hızı, kullanımdaki verimliliği ölçmektedir. Bu devir hızını ise net satışları ortalama maddi duran varlıklara bölünerek bulunabilmektedir. Devir hızı oranı, imalat sektöründe kapasite kullanım oranını ifade etmektedir. Oranın yüksek çıkması, elindeki varlıkları etkin kullandığını bununla beraber satış geliri elde ettiğini göstermektedir. Düşük çıkması ise, duran varlıkların verimli ya da kapasite kullanım oranının düşük olduğunu göstermektedir. Böylece işletmenin duran varlıklarına gereksiz yatırımlar yaptığını veya yapmış olduğu yatırımların karşılığını alamadığını göstermektedir.

Bu konuyla alakalı Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.'nin 01.01.2018 - 31.12.2018 hesap dönemine ait sunulmuş finansal tablolara ilişkin bağımsız denetçi raporundaki maddi olmayan duran varlıklar ait açıklayıcı notların, önemli muhasebe politikaların özeti şu şekilde sunulmuştur.

“Maddi olmayan duran varlıklar

Maddi olmayan duran varlıklar, bilgisayar programlarını, hakları, özel maliyetleri ve geliştirme giderlerini içermektedir.

Maddi olmayan duran varlıklar, elde etme maliyetinden itfa ve tükenme paylarının düşülmesiyle ifade edilir. İtfa ve tükenme payları projenin ömrüne göre normal amortisman yöntemiyle hesaplanır. Üretimi planlanan yeni ticari araçların geliştirilmesiyle ilgili mühendislik dizayn giderlerini de içeren geliştirme giderleri Not 2’de (Araştırma ve geliştirme giderleri) anlatıldığı şekilde aktifleştirilmektedir (Not 11).

Söz konusu varlıkların tahmin edilen faydalı ömürleri aşağıda belirtilmiştir:

Haklar 3-5 yıl

Aktifleştirilen geliştirme maliyetleri proje ömrü

Diğer maddi olmayan duran varlıklar 5 yıl”⁵²

3.5. FİKRİ VE SINAİ MÜLKİYET HAKLARININ MUHASEBE DENETİMİ

Denetim; sektördeki duruma göre olması gerekenle, gerçekte olan arasındaki farkın tespit edilip, sonuçlarının karşılaştırılmasını ifade etmektedir. Ne ölçüde başarıya ulaşıldığını göstermektedir. Denetimin düzeltici ve katkı sağlayıcı özellikleri de olduğu belirtilmektedir. Muhasebe denetimi, işletmenin iktisadi faaliyetleri sonucunda elde edilen finansal durum tablosu, gelir tablosu ve diğer mali tabloların uygunluğunu, doğruluğunu gerekli standartlarla ölçülerek rapor haline getirilmesidir. Muhasebe denetimi, tek bir işlemle kalmayıp, birbiriyle bağlantılı bir süreçtir.

Muhasebe denetimi, Kamu Gözetim Kurumu (KGK) tarafından gerekli kriterleri sağlayan alanında uzman bağımsız denetçi tarafından, söz konusu firma için evrak ve kayıtlarını inceleyerek gerekli kanıtları toplayarak bir değerlendirme yapmaktadır. Elde edilen belgeler neticesinde Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri ışığında hazırlanmış finansal tabloların uygunluğunu araştırarak denetlenmiş bilgi sunmaktadır. Elde edilen bağımsız denetim raporu, işletme içi ve işletme dışı kullanıcılara sunulmaktadır.

Muhasebe denetimi, finansal tabloların güvenilirliğini arttırmaktadır. İşletme içinde bu rapor, ortaklara, yöneticilere ve çalışanlara sunulmaktadır. İşletme dışında ise, yeni ortak olmak isteyen 3. Şahıslara yani yatırımcılara, kredi kuruluşlarına, devlet ve

⁵² [https://www.kap.org.tr/tr/bildirim-sorgu\(20.07.2019\)](https://www.kap.org.tr/tr/bildirim-sorgu(20.07.2019))

toplumdan oluşmaktadır. Türk Ticaret Kanunu (TTK) ile getirilen düzenlemelerle, muhasebe denetiminden geçmeyen işletmeler finansal tablolarını düzenlememiş sayılmaktadır.

Denetimin genel amaçları: Gerçeklik, bütünlük, sahiplik ve yükümlülük, değerlendirme ve gidere dönüştürme, sınıflandırma, zamanlılık, açıklama ve kayıtsal doğruluktur. Gerçeklik; Finansal tablolarda bulunan aktif ve pasiflerin bilanço tarihinde işletmede gerçeklik bulunmalı eğer yoksa mevcutmuş gibi gösterilmemelidir. Fikri ve sınai mülkiyet haklarının da denetiminde gerçekten olup olmadığı denetlenebilmektedir. Bütünlük; Finansal tabloda, gününde işletmenin aktif ve pasiflerini göstermeli ve kayıt dışı olan hiçbir şey kalmamalıdır. Gelir ve gider işlemlerinde gelir tablosuna eksiksiz kaydedilmiş olması gerekmektedir. Fikri ve sınai mülkiyet hakları finansal tabloda bir bütünlük arz etmektedir. Gelirinde de giderinde de gösterilmektedir.

Sahiplik ve yükümlülükler, finansal tabloda bulunan aktiflerin bilanço gününde firmanın mülkiyetinde olan aktifleri, yükümlülükleri ise o dönemin borçlarını ifade etmektedir. Fikri ve sınai mülkiyet hakları işletmenin mülkiyeti olan haklarını aktifinde görülebilmektedir. Değerleme ve gidere dönüştürme; aktif, pasif, gelir ve giderlerin mali tablolarda uygun tutarlarla ifade edilmesidir. Fikri ve sınai mülkiyet haklarının izlendiği haklar hesabı da bilançonun aktifinde uygun tutarlarla ifade edilmektedir. Sınıflandırma; yapılan işlemlerin doğru hesaplara kaydedilmesi ve finansal tablolarda yerinde gösterilmesini ifade eder. Fikri ve sınai mülkiyet hakları için 260. Haklar hesabında sınıflandırılmaktadır. Zamanlılık, yapılan işlemlerin doğru dönemde kaydedilmiş olması gerektiğini ifade eder. Muhasebenin dönemsellik ilkesinin de önemini göstermektedir. Henüz gerçekleşmemiş olan gelir ve giderler gerçekleşmiş gibi kayıt edilmemelidir. Fikri ve sınai haklar zamanlılık amacına uyum sağlamaktadır. Denetimin amaçlarından olan açıklama ise, finansal tablolarda veya dipnotlarında yer alan verilerin gerektiği şekilde açıklama yapılıp yapılmadığıyla ilgilidir. Finansal tablolar sunulurken maddi olmayan duran varlıklarda izlenen haklar hesabı hakkında gerekli açıklamalar yapılmaktadır. Kayıtsal doğrulukta, işlemlerin doğru hesaplara doğru bir şekilde kayıt edilmesi gerektiğini anlatmaktadır. Denetimin genel amacı olan kayıtsal doğruluk, fikri ve sınai mülkiyet haklarının tutarlı bir şekilde sağlamaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

OTOMOTİV SEKTÖRÜNÜN, FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI AÇISINDAN DÜNYADA VE TÜRKİYE'DEKİ DURUMU

4. OTOMOTİV SEKTÖRÜNÜN, FİKRİ VE SINAI MÜLKİYET HAKLARI AÇISINDAN DÜNYADA VE TÜRKİYE'DEKİ DURUMU

Endüstri sektöründe büyük bir paya sahip otomotiv sektörü günümüz şartlarında hızla artan rekabet koşullarına yeni bir vizyon kazandırarak teknolojiyi ve bilgiyi bir arada kullanmaya başlamıştır. Bu sebeple Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları kapsamında patent ve buluşlar önemli hale gelmiştir. Ulusal ve uluslararası alanda alınan bu haklar günümüz otomotiv sektöründe vazgeçilmez bir rekabet aracı olarak kullanılmaktadır.

4.1 ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Son zamanlarda verimliliğin ve teknolojinin hızla değişimi endüstri piyasasında otomotiv sektörünü de etkilemiştir. Dünyada ve Türkiye'de otomotiv piyasası içinde yer alan işletmeler mevcut müşterilerini elde tutmak, işletmenin sürdürülebilirliğini sağlamak, yeni müşteri mevcudunu ve karlılığını arttırmak amacı ile yatırımlarında en çok AR-GE'ye önem vermişlerdir. Otomotiv sektöründe AR-GE yatırımlarının içinde, son zamanlarda elektrikli araçların da piyasaya girmesi ile patent ve buluşların önemi artmıştır. Bu sebeple Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları otomotiv sektöründeki rakiplerin birbirlerine karşı kullandığı önemli bir araç haline gelmiştir. Yapılan patent başvuruları otomotiv sektöründe ilgili alandaki teknolojiye göre farklılık göstermektedir. Bu çalışma, Türkiye'de otomotiv sektöründe ilgili alanlarda alınan patentlerin sektörde oluşturduğu verimliliğin ne ölçüde önemlilik arz ettiği vurgulanmakta ve aynı zamanda Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının uluslararası alanda ve Türkiye'de otomotiv sektörü üzerine olan etkisini ve ilişkisini araştırmak üzere yürütülmüştür.

4.2. ARAŞTIRMANIN ANAKÜTLESİ VE ÖRNEKLEMİ

Çalışmada ana kütle olarak, Dünyada faaliyet gösteren otomotiv sektörü verileri seçilmiştir. Bu ana kütle içinde Türkiye'nin yeri ve durumu örneklem grubu olarak

alınmıştır. Araştırma zaman ve kapsam olarak konunun yakın geçmişini, günümüz ve gelecek simülasyonunu içermektedir. Araştırma, yakın geçmişte ve günümüzde yayınlanan verilere dayanarak, elde edilen değerler yorumlanarak, gelecek şablonu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

4.3. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma nicel verilere dayanarak yapılmıştır. Sektör analizi modeline göre veriler toplanmıştır. Araştırmaya konu olan durum, gerçekleşen koşulları kapsamında olduğu gibi tanımlanmakta ve bu durumu farklılaştırma veya bir kanıtı dayandırmadan etkileme çabaları gösterilmemektedir. Çalışmada asıl olan hakkında bilgi sahibi olunmak istenen konuyu veriler çerçevesinde gözlemleyerek belirleyebilmektir. Bu veriler ışığında, araştırma modeli, Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının otomotiv sektörünü ne ölçüde etkilendiğini ortaya koymak için sektör analizi modeline dayanmaktadır.

4.4. OTOMOTİV SEKTÖRÜNÜN FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI AÇISINDAN DÜNYADAKİ DURUMU

Otomotiv sektörü Dünyada büyüklüğü ve etki alanı bakımından önemli bir sanayi bölümü olarak görülmektedir. Günümüz otomotiv sanayi, ulaşım aracı olmanın ötesine geçerek teknolojik ilerlemede çok önemli bir rol üstlenmektedir. Küreselleşmenin getirdiği piyasalardaki verimlilik hızı son yıllarda otomobil kültürünün Dünya çapında yayılmasını sağlarken, otomotiv sektörü Dünya ekonomisine yön vermektedir. Bunun yanı sıra insan topluluklarının yaşadıkları bölgelerde de önemli bir gelişime yol açmıştır.

Tablo 4.1. Dünya Otomotiv Sektörü Üretim ve Satışları (bin adet)

Yıllar	Satışlar	Üretim
2008	68.308	70.730
2009	65.563	61.762
2010	74.959	77.581
2011	78.157	79.881
2012	82.116	84.236
2013	85.594	87.311
2014	88.326	89.776
2015	89.707	90.844
2016	93.906	95.058
2017	96.804	97.303
2018	94.720	96.690
2019	Tahmini 91.284	Tahmini 94.497

Kaynakça: 2019 sektorel-bakis-2019-otomotiv.pdf⁵³

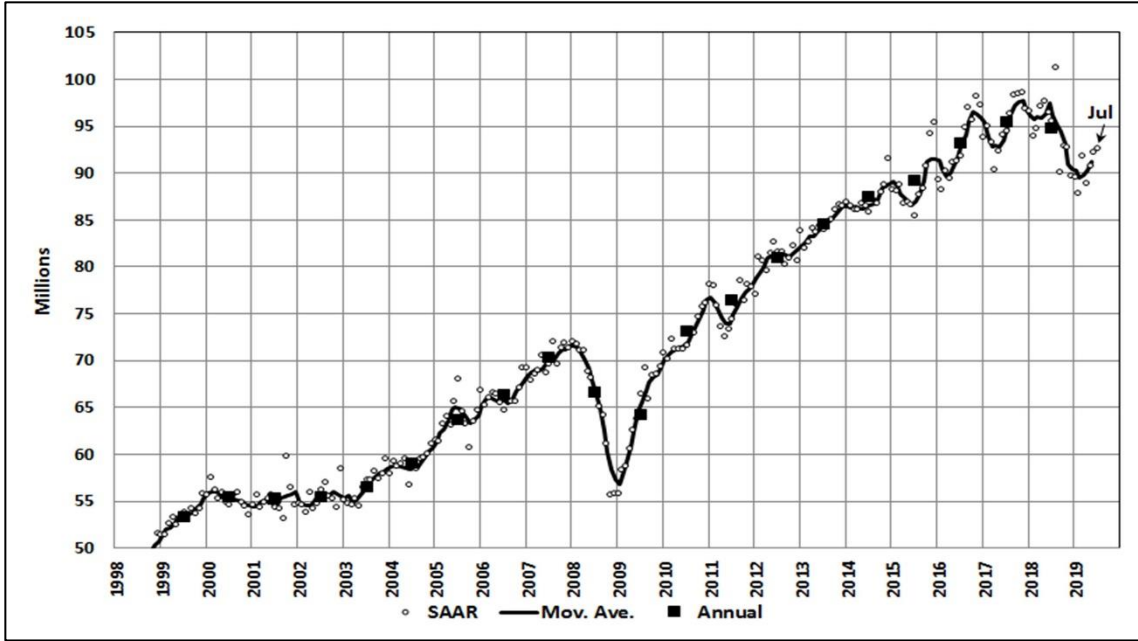
Uluslararası Motorlu Taşıt Üreticileri Birliği'nin (OICA) verilerine göre, otomotiv sektörü Dünyada küresel bir ülke gibi yer alsaydı, bir yıl içinde piyasada üretilen brüt katma değer üzerinden hesaplandığında 2017 yılı itibarıyla Dünyanın sanayi sektörü içinde altıncı en büyük ekonomisi olarak yer alacaktı. Otomotiv sektörünün yakın tarihine baktığımızda, 2017 yılında 1,9 trilyon dolar Dünyada brüt katma değer üreterek bu katma değer 84,8 milyar dolarını AR-GE yatırımlarına harcamaktadır. Böylece Dünyada bir yıl içinde otomotiv sektörü sayesinde kamuya 400 milyar dolardan fazla vergi geliri sağlanmaktadır. Otomotiv sektörü ayrıca toplamda imalat sanayi istihdamının yüzde 5'lik bölümünü oluşturan sektörde sayıları milyonlara varan işçi istihdam edilerek insanlara büyük bir geçim kapısı görevini de üstlenmektedir.

2009 yılında otomotiv sektörü sert bir düşüş yaşamış olsa da sektörün toparlanması uzun sürmedi. 2010-2018 yılları arasında devamlı olarak büyüyen gelişimini sürdürmüştür. Dünyada 2017 yılı otomotiv satışları 2016 yılına göre yüzde 3,1 büyüyerek 96,8 milyon adete ulaşmıştır. Üretim ise yüzde 2,4 artarak 97,3 milyon adete varmıştır. 2018 yılında toplam üretimde ve satışlarda yüzde 2,7 gerileme yaşanmış bunun sonucu olarak 94,7 milyon adede gerilemiştir. 2019 yılı sonu itibarıyla tahmini sektörün üretiminin yüzde 3,7 azalması ve bunun sonucu olarak 91,2 milyon adet seviyelerine kadar gerileyeceği tahmin edilmektedir.

⁵³ file:///C:/Users/M%C3%BCslime%20S%C3%B6zen/Desktop/2019%20sektorel-bakis-2019-otomotiv.pdf (15.08.2019)

Dünyada hafif ticari araç satışları Temmuz ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre % 1,5 oranında gerilediği görülmektedir. Ancak satış oranı Haziran ayında bir önceki yıla göre 92,1 milyon adet olarak gerçekleşirken, 92,5 milyon adet olarak satışların yükseldiği görülmektedir. Temmuz ayı itibariyle Dünyada hafif ticari araç satış performansı bazı bölgelerdeki satışlardaki azalış, başka bölgelerdeki satış artışı ile dengelenmiştir.

Grafik 4.1. Dünyada Hafif Ticari Araç Satış Güncel Verileri

Kaynak: LMC Automotive⁵⁴

Batı Avrupa'da, Japonya'da ve Güney Amerika'da bir miktar büyüme yaşanırken, ABD'nin satış oranı Haziran ayına göre düşmüştür, Batı Avrupa ülkelerinde özellikle Almanya'da satışlar artışları ile Temmuz ayı Dünya araç satışlarını desteklemiştir.

Son yıllarda otomotiv sektöründe bir gerileme görülse de günümüzde teknolojinin hızla ilerlemesinden payını alan sektör elektrikli araçların da gündeme gelmesi ile yeniden bir popülerlik kazanmıştır. AR-GE yatırımların birçoğu bu sebeple fikri ve sınai mülkiyet hakların gündeme gelmesini sağlamıştır. Özellikle bu haklar kapsamında

⁵⁴ file:///C:/Users/M%C3%BCslime%20S%C3%B6zen/Desktop/07-LMCA-Global-Light-Vehicle-Sales-Update-July-2019.pdf. (15.08.2019).

patentlenebilir teknolojilerin otomotiv sektöründe önemli bir yere sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Otomotiv sektöründe yer alan firmaların 2000 yılından günümüze kadar aldığı patent sayılarına bakacak olursak binleri aşan patentleri bulunmaktadır. Dünyada patent alımının otomotiv sektöründe bu kadar fazla artış göstermesinin başında firmalar arası rekabet ve pazarlarda oluşan güç savaşları gelse de günümüzde büyük öneme sahip çevre dostu olan düşük karbon emisyonlu hibrit elektrikli araçların müşteriler tarafından daha fazla tercih edilmesi gelmektedir. Bu itici güç otomotiv sektöründe yer alan firmaları geleneksel üretimden ziyade daha teknolojik ürünlerin üretilmesine itmektedir.

Tablo 4.2. 10 Büyük Otomotiv Firmasının Patent Başvuru Sayıları

Firma Adı	Patent Başvurusu Sayısı
HONDA MOTOR	4411
TOYOTA MOTOR	3121
HYUNDAI MOTOR	2185
DAIMLER	1863
NISSAN MOTOR	1491
PEUGEOT CITROEN AUTOMOBILES	1374
GENERAL MOTOR	1331
MAZDA MOTOR	1146
FORD GLOBAL TECHNOLOGIES	1061
YAMAHA MOTOR	1009

Kaynakça: blog.ankarapatent.com⁵⁵

Tablo 4.2 'de uzak doğu ülkelerinin patent başvurusu yapmada diğer ülke ve bölgelere kıyasla aktif oldukları görülmektedir. Honda, Toyota, Hyundai tabloda en başta yer alan firmalardır.

Senelere göre otomotiv sektöründe yapılan patent başvurularına baktığımızda ise 2000 yılından 2018 yılına kadar artış gösteren bir yükseliş vardır.

Tablo 4.3. Otomotiv Sektöründe Senelere Göre Yapılan Patent Başvuruları

⁵⁵ <http://blog.ankarapatent.com/2017/12/21/1821/> (18.08.2019)

Yıllar	Patent Başvuru Sayısı
2000	1162
2001	3415
2002	5671
2003	6310
2004	7241
2005	8356
2006	9467
2007	10250
2008	10921
2009	11472
2010	11578
2011	11725
2012	12254
2013	12648
2014	13144
2015	13498
2016	14260
2017	12350
2018	12420 (tahmini)

Kaynakça: blog.ankarapatent.com ⁵⁶

Tablo 4.3'te giderek azalan bir yükseliş görülmektedir özellikle 2009 ve 2011 yılları arasında bu azalma daha iyi gözlenmektedir. Bu yükselişte küçük bir azalma göze çarpmaktadır. Bu azalmaya sebep 2009 yılında Chrysler ve General Motors'un yaşadığı çalkantılar ve ekonomik krizler ve bunun devamında Toyota'nın otomotiv sektöründe bir numaralı üretici durumuna gelmesi ile açıklanmaktadır.⁵⁷

Patent başvurularında görülen artışın bu denge değişimlerinden az etkilenmesinin nedeni, otomotiv sektöründe önde gelen firmaların fikri ve sınai haklar kapsamında önceden stratejiler belirleyerek sistemli bir şekilde çalışma yürüttükleri görülmektedir.

4.5. OTOMOTİV SEKTÖRÜNÜN FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI AÇISINDAN TÜRKİYE'DEKİ DURUMU

Türkiye'de endüstri piyasasında büyük öneme sahip olan otomotiv sektörünün katma değer payı oldukça yüksektir. Otomotiv sanayi Türkiye'de çok sayıda ülkeye

⁵⁶ <http://blog.ankarapatent.com/2017/12/21/1821/> (18.08.2019)

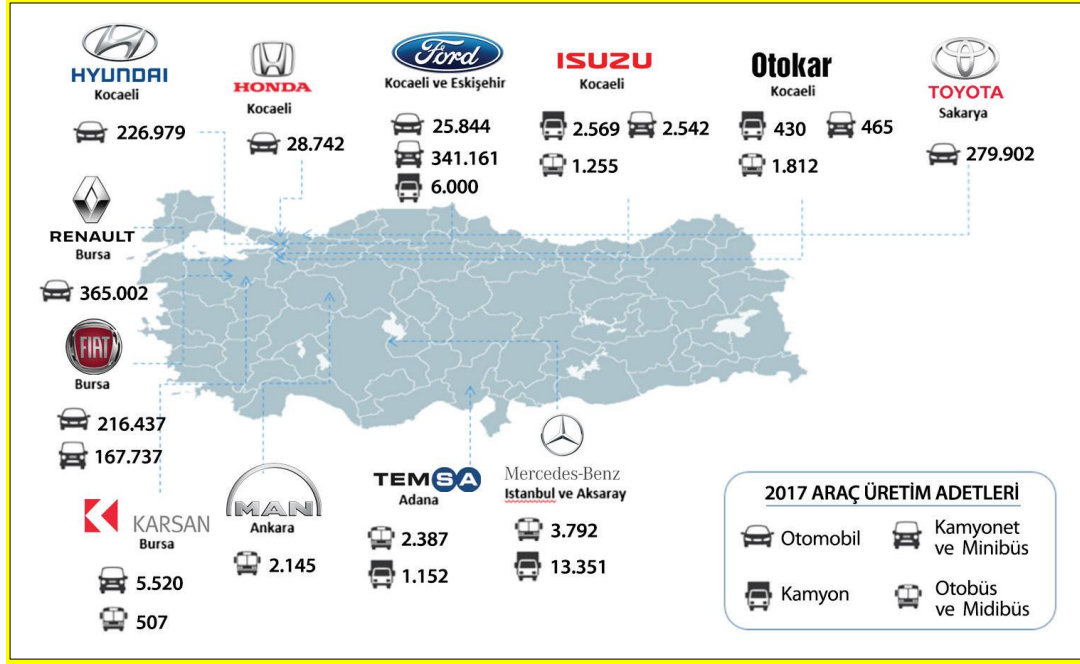
⁵⁷ <http://blog.ankarapatent.com/2017/12/21/1821/> (18.08.2019)

ihracat gerçekleştiren bir sektör olmasının yanında dış ticaret dengesi açısından da ölkemiz için önemi azımsanamayacak kadar büyüktür. Otomotiv sektörü, diğer sektörlerle i içe olduğundan genel üretim piyasasından etkilenmektedir.

Otomotiv sektörünün Türkiye'deki yakın geçmişine baktığımızda 80'lerde önem kazanmaya başlayan ve iç pazara yönelik modellerini her yıl güncelleyen sektör ihracat kapasitesini de artırarak yeni iş modelleri oluşmasını tetiklemiştir. Özellikle 90'ların sonuna doğru küreselleşmenin verdiği itici kuvvet, gümrük birliği anlaşması ve teknolojinin yapay ortamlara taşınması sektörün hızına hız katmıştır.

Türkiye'de otomotiv sektöründe günümüze bakıldığında 12 tane ana sanayi firması ve bunun yanında 18 fabrika faaliyetine devam etmektedir. 12 Ana sanayi firmasının 4 adedi yalnızca otomobil üretimi gerçekleştirirken, 6 firma ticari araç ve iki firmada her iki üretimi birlikte yapmaktadır.

Tablo 4.4. Türkiye Otomotiv Ana Sanayii Üreticileri 2017 Araç Üretim Adetleri

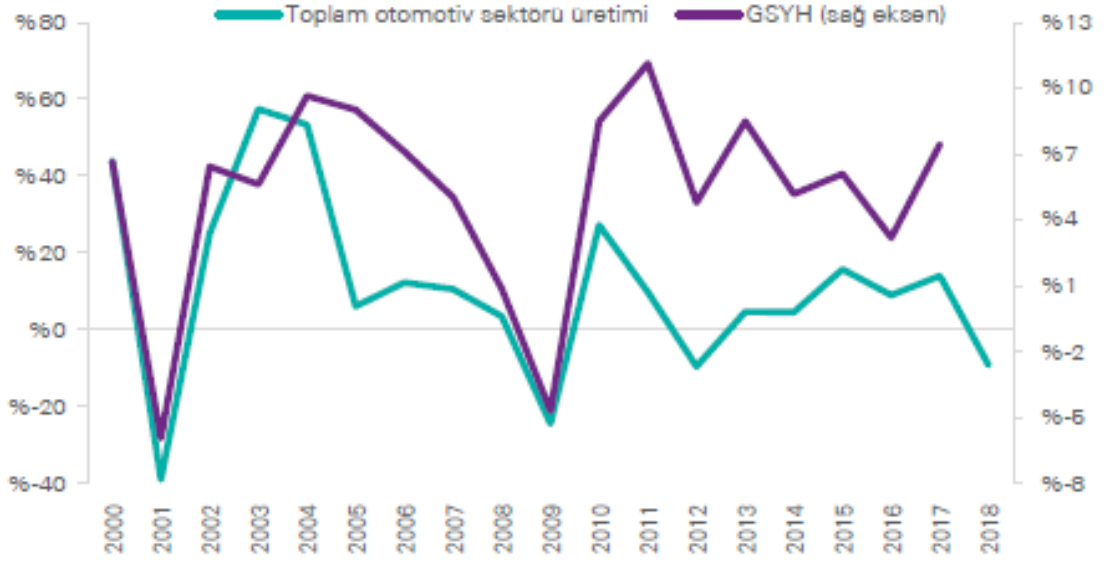
Kaynakça: <https://setav.org>⁵⁸

Türkiye'deki otomobil üreticileri Kocaeli, Sakarya ve Bursa' daha fazla yoğunlaştığı görülse de İstanbul, Adana ve Aksaray'da da üretici firmalar vardır. Bu üretici firmalar yabancı sermaye lisansı ve ortaklığı kapsamında üretimlerine devam ederken, ticari araç üreticileri yabancı sermaye lisansı ve ortaklığı kapsamında üretim yaparken aynı zamanda tamamen yerli sermaye ve kendi lisansı kapsamında üretim yapmakta (Otokar ve Temsa gibi) zorundadır.

Son 20 yıllık periyotta Türkiye'de otomotiv sektörünün yıllık büyüme oranlarına bakıldığında küresel finansal krizlere bağlı olarak 2001-2009 yıllarında Grafik 4.2'de sert inişler görülmektedir. Toplam otomotiv sektöründeki üretimin azalması ve buna bağlı olarak Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın da (GSYH) azaldığı gözlemlenmektedir. 2012 yılında yaşanan Avrupa Borç Krizi otomotiv sektörünün piyasadaki payını daraltırken 2018 yılında Dünya ekonomisinde görülen yavaşlama Türk otomotiv sektörünün de daralmasına sebep olmuştur.

⁵⁸ https://setav.org/assets/uploads/2019/02/R127_Otomotiv.pdf (22.08.2019)

Grafik 4.2. Türkiye’de Otomotiv Sektörünün Yıllık Büyüme Oranı

Kaynakça: KPMG'nin Hazırladığı Otomotiv Sektörel Bakış 2019 Raporu⁵⁹

Türkiye otomotiv sektörü her geçen gün değişen dinamikler ışığında 2013-2017 yıllarında ekonomiden bir buçuk kat fazla büyümüştür. 2018 yılında ise hem Dünyadaki daralma hem de yurtiçindeki talepteki azalış Türkiye’de otomotiv sektörünü yüzde 9,2 küçülmeye itmiştir. 2018 yılı sonunda ise yüzde 10,2’yi bulmuştur. 2018’de yüzde 6’sı hafif ticari araç üretiminde daralma gerçekleşirken, ağır ticari araç üretiminde yüzde 6 artış olarak gerçekleşmiştir. Toplamda ise ticari araç üretiminin genelinde yüzde 5,3’lük bir daralma yaşanmıştır.

⁵⁹<https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2019/04/sektorel-bakis-2019-otomotiv.pdf>(18.08.2019)

Tablo 4.5. Türkiye’de Yıllara Göre Otomotiv ve Otomobil Üretimi (bin adet)

YILLAR	TOPLAM OTOMOTİV ÜRETİMİ	OTOMOBİL ÜRETİMİ
1999	325	222
2000	468	297
2001	286	175
2002	357	204
2003	562	294
2004	862	447
2005	914	546
2006	1026	546
2007	1133	635
2008	1172	622
2009	884	511
2010	1125	603
2011	1235	640
2012	1115	577
2013	1166	634
2014	1219	733
2015	1410	791
2016	1536	951
2017	1750	1143
2018	1588	1026

Kaynakça: KPMG'nin hazırladığı Otomotiv Sektörel Bakış 2019 Raporu ⁶⁰

Dünya otomotiv üretiminde yüzde 2’ye yakın bir paya sahip olan otomotiv sektörünün Türkiye’deki araç üretiminin gelişimine bakıldığında aynı oranlarda daraldığı görülmektedir.⁶¹ Bu nedenle, 2018 yılında da görüldüğü gibi yurtdışında oluşan talep zayıflığını sınırlamaya çalışan devlet desteklerine rağmen, otomotiv sektöründe bir süre daha bu kırılganlığın devam edeceği düşünülmektedir.

Böylece Türkiye’deki iç pazardaki büyüme beklentisinin 2019 yılı boyunca durağanlığını koruyacağı ve sektör açısından zorlu bir dönem olması beklenmektedir. Devlet 2018 sonu ve 2019 ilk yarı dönemi itibariyle vergi indirimleri gibi teşvik ve destekleri ile performans artışına destek olmaktadır. Ayrıca Dünyada görülen yatay ve dikey işbirliği ortaklıkları ile de otomotiv ana ve yan sanayi yaşanan daralma eğilimine engel olarak üretimde ve satışta artış hedeflemektedir.

⁶⁰<https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2019/04/sectorel-bakis-2019-otomotiv.pdf>
(18.08.2019)

⁶¹<https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2019/04/sectorel-bakis-2019-otomotiv.pdf>
(18.082019).

4.5.1. Türkiye’de Otomotiv Sektöründe AR-GE Yatırımları

Türkiye’de AR-GE faaliyetleri otomotiv sektöründe oldukça önemli bir konuma sahiptir. Yapılan AR-GE yatırımları özel sektörün 3. kişilere fayda sağlayacağından ve vadesi uzun olduğundan AR-GE yatırımları devlet kanalıyla destek sağlanmaktadır. Bu yatırımlar sonucu teknolojik gelişmeden dolayı sektörde bu yeniliklerden faydalanmaktadır. Türkiye’de başlatılan yerli otomobil projesine TÜBİTAK tarafından destekler verilmektedir. İlerleyen yıllarda otomotiv sektöründeki teknolojik artış sebebiyle diğer finansal kurumlarında destek sağlaması gerekmektedir. Devlet desteğindeki risklerden biri, devlet bankalarının vermiş oldukları borçların yeterli olmama riskidir. Bu risklerde firmaların yapmış olduğu AR-GE çalışmalarının istenilen miktarda ve zamanda olmamasına sebebiyet vermektedir.

4.5.2. Türkiye’de Otomotiv Sektöründe AR-GE Yatırımları Sonucu Sağlanan Teşvikler

AR-GE yatırımlarında alınan Türkiye’deki otomotiv sektörüne sağlanan teşvikler, söz konusu ürünün daha tasarım aşamasından seri üretim şeklinde üretilmesine ardından yatırımların yapılmasına kadar olan aşamalar mevcuttur.

Tablo 4.6. Otomotiv Sektöründe Alınan Teşvik Aşamaları

TASARIM - AR-GE – YENİLİK			PATENTLİ ÜRÜN – FAYDALI MODEL	SERİ ÜRETİM- YATIRIMLAR	
1.AŞAMA	2.AŞAMA	3.AŞAMA	4.AŞAMA	5.AŞAMA	6.AŞAMA
Teknoloji Geliştirme Bölgeleri	Ar-Ge Merkezleri	Kamu Kurumları (Tübitak v.b.)	Seri Üretim	Yatırım Dönemi	İşletme Dönemi
Gelir Bazlı Teşvikler	Harcama Bazlı Teşvikler	Nakit Teşvikler	%50 KV İstisnası	-İndirim KV (Tüm Kazançlar)	-İndirim KV (Yatırım Kazançlar)
KV İstisnası	Ar-Ge İndirimi	KV İstisnası	Satış veya Kiralama	- KDV İstisnası -Gümrük Vergisi İstisnası	-SGK Prim Desteği
KDV İstisnası			%50 KV İstisnası	-Faiz Desteği -Yer Tahsisi -DV Desteği -KKDF Desteği	-Ücret GV Desteği

Kaynakça: <http://www.invest.gov.tr>⁶²

Bu aşamalar; ilk aşamada düşünülen ürünün tasarlanması, AR-GE çalışmalarının yapılması ve yapılan bu çalışma neticesinde yeniliğin yapılmasıdır. Yapılan bu çalışmalar, teknoloji geliştirme bölgelerinde olursa gelir bazlı teşvikler söz konusudur. Aynı zamanda Kurumlar Vergisi istisnası ve Katma Değer Vergisi (KDV) istisnasına sahiptirler. İkinci aşamada AR-GE Merkezlerinde yapıldığında harcama bazlı teşvikler olup, AR-GE indirimi söz konusudur. Üçüncü aşamada, kamu kurumlarında olup, verilen teşvikler nakit olup kurumlar vergisinden istisna hakkı sağlanmıştır. Dördüncü aşamada ürünün patentli bir ürün olması veya faydalı model belgesine sahip olması durumunda seri üretimde kullanılabilir. Bununla beraber satış ve kiralama hakkına da maliktirler. Elde edilen kazançlardan Kurumlar Vergisi istisnası da mevcut olmaktadır. Gelir veya kurumlar vergisi belirlenen yatırım tutarı kadar indirimli oranda uygulanmaktadır. Beşinci aşamada yapılan üretim sonucu ortaya çıkan yatırım dönemidir. Bu dönemde Kurumlar Vergisi, KDV ve Gümrük Vergisi İstisnasına hak kazanmaktadırlar. Bu

⁶²<http://www.invest.gov.tr/trTR/infocenter/publications/Documents/OTOMOTIV.SEKTORUND E.GUNDEM.pdf> (20. 08.2019)

istisnalar, yurtiçi veya yurtdışından alınacak mal, makine ve teçhizat için KDV istisnası ve gümrük vergisi muafiyeti mevcuttur. Bununla beraber işletmelere yer tahsisi, kaynak kullanımını destekleme fon desteği, faiz desteği ve damga vergisi desteği sağlanmaktadır.

Faiz desteğinde ise, en az 1 yıl vadeli olmakla beraber almış olunan yatırım kredisiyle finansman desteği sağlamaktadır. Ayrıca kullanılan kredinin faizini veya kâr payının belirlenen kısmı ilgili bakanlık tarafından karşılanmaktadır. Yatırım yeri tahsisindeki durum, bakanlıkça belirlenen gerekli usul ve şartları sağladığı takdirde 49 yıl yatırım yeri sunmaktadır. Son aşama olan işletme desteğinde ise, Kurumlar Vergisinde indirim ve ücrette gelir vergisi ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) prim desteğine sahip olmaktadır. Bu bağlamda teşvik mevzuatı geniş olduğundan doğru bir şekilde analiz edilmeli, verimli şekilde yararlanabilmektedirler. 2016 yılında ortaya çıkan AR-GE hakkındaki reform paketiyle beraber düzenlemesindeki kapsam genişletilmiştir. Böylelikle yapılan AR-GE çalışmalarının ve yeniliklere farklı bir vizyon kazandırılmıştır.

Tablo 4.7. Sektörel Bazda Ar-Ge Merkezi ve Tasarım Merkezi Sayılarının Dağılımı

AR-GE MERKEZİ		TASARIM MERKEZİ	
145	Makine ve Teçhizat İmalatı	49	Tekstil
103	Otomotiv Yan Sanayi	33	İmalat Sanayi
96	Yazılım	26	Makine ve Teçhizat İmalatı
75	Bilişim, Bilgi ve İletişim Teknolojileri	19	İnşaat
67	Tekstil	19	Mühendislik / Mimarlık Faaliyetleri
63	Elektrik – Elektronik	14	Mobilya
60	Kimya	11	Medya ve İletişim
49	Gıda	9	Otomotiv Yan Sanayi
33	Savunma Sanayi	8	Elektronik

Kaynakça: <http://www.invest.gov.tr>⁶³

⁶³[http://www.invest.gov.tr/trTR/infocenter/publications/Documents/OTOMOTIV.SEKTORUND E.GUNDEM.pdf\(22.08.2019\)](http://www.invest.gov.tr/trTR/infocenter/publications/Documents/OTOMOTIV.SEKTORUND E.GUNDEM.pdf(22.08.2019))

Son yıllarda toplam AR-GE merkezi sayıları 1027' ye ulaşmıştır. Bunun yanında son 1 yılda yaklaşık AR-GE merkezi sayısı 2,5 katına ulaşmıştır. Sadece 2018 yılı başından 2019 yılına kadar 241 AR-GE merkezi faaliyete girmiştir.

Tablo 4.8. Yıllar İtibariyle Faaliyette Olan AR-GE Merkezi Sayısı

YILLAR	AR-GE MERKEZİ SAYISI
2008	20
2009	62
2010	82
2011	110
2012	138
2013	152
2014	168
2015	232
2016	323
2017	786
2018	1027

Kaynakça: <http://www.invest.gov.tr>⁶⁴

Otomotiv sektöründe AR-GE merkezlerinde yapılan yatırım projelerinde Ocak-Eylül 2018 dönemine baktığımızda yapılan projeler, 9 ay içinde 190 adet yatırım projesi belgelenerek sonuçlanmıştır.

Bu projelerden rakamsal olarak 90 milyon TL üzeri toplam 12 proje mevcuttur. Seçilmiş olan en fazla yatırım yapılacak iller sayılacak olursa; Bursa (55 adet), Kocaeli (25 adet), Konya (23 adet), İzmir (18 adet) ve İstanbul'da ise 14 adettir. Diğer yatırımlardan, proje genişleme yatırımı 136 adet, komple yeni yatırım 38 adet ve modernizasyon yatırımı ise 16 adet bulunmaktadır. Yapılan tüm projelerin yatırım tutarı yaklaşık 8,2 milyar TL'dir. Yatırım yapan firmaların yaklaşık 5,5 milyar TL'si yabancı firmalar, 2,7 milyar TL'si yerli firmalar tarafından yapılacaktır. Toplam yapılacak 8,2 milyar TL'lik yatırımın genişleme amaçlı olanı 6,3 milyar TL, modernizasyon amaçlı olanı 1,5 milyar TL, yeni yatırım amaçlı olanlar ise yaklaşık 460 milyon TL'dir. Projelerin tamamı sonucunda istihdam taahhütü 5.069 kişidir. Bu istihdamın 3.705 kişisi

⁶⁴[http://www.invest.gov.tr/trTR/infocenter/publications/Documents/OTOMOTIV.SEKTORUNDE.GUNDEM.pdf\(21.08.2019\)](http://www.invest.gov.tr/trTR/infocenter/publications/Documents/OTOMOTIV.SEKTORUNDE.GUNDEM.pdf(21.08.2019))

yerli firmalar tarafından, 1364 kişisi ise, yabancı firmalar tarafından gerçekleştirilecektir.⁶⁵

4.5.3. Türkiye’de Otomotiv Sektöründe Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarına Uygulanan İstisnalar

Otomotiv sektöründe uygulanan Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) 5/B maddesi Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarına uygulanan istisnaları içermektedir. Türkiye’ otomotiv sektöründe yapılan AR-GE, patent, yenilik ve yazılım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ile oluşan buluşların kiralanma işlemleri, devir veya satış işlemleri, seri üretime tabi pazarlama işlemleri ve gerçekleşen üretim sonucu üretilen ürünlerin satışlarının fikri ve sınai mülkiyet hakları kapsamında uygulanan istisnalar sonucu kazancın %50’si, kurumlar vergisinden muaftır. Ayrıca, bu faaliyetler neticesinde gerçekleşen patent, marka veya faydalı model belgeli yeni buluşların gayri maddi hakları da KDV’den muaftır.

Fikri ve sınai mülkiyet hakları kapsamında uygulanan istisnalardan yararlanmak için:⁶⁶

- 1- Patent veya faydalı model koruma süresinin aşılmamış olması
- 2- Kişilerin patent veya faydalı model belgesinin sahibi ya da üzerinde tekel niteliğinde özel bir ruhsata sahip olması
- 3- Türk Patent Kurumu tarafından tescil edilmiş incelemeli sistemle “patent” veya olumlu araştırma raporu sonucunda “faydalı model belgesi” alınması
- 4- AR-GE, yenilik ve yazılım faaliyetlerinin Türkiye’de gerçekleşmesi gerekmektedir.

Türkiye’de patent ve faydalı model başvurularının yıllara göre otomotiv sektöründe dağılımına baktığımızda patent ve faydalı model başvurularının yıllar içinde arttığı gözlemlenmektedir.

⁶⁵<http://www.invest.gov.tr/trTR/infocenter/publications/Documents/OTOMOTIV.SEKTORUNDE.GUNDEM.pdf> (17.08.2019)

⁶⁶<http://www.invest.gov.tr/trTR/infocenter/publications/Documents/OTOMOTIV.SEKTORUNDE.GUNDEM.pdf>(19.08.2019)

Tablo 4.9. Patent ve Faydalı Model Başvurularının NACE Sınıflandırmasına Göre Sektörel Dağılımı

YILLAR	Motorlu kara taşıtı, römork ve yarı römork imalatı	Diğer ulaşım araçlarının imalatı
2000	97	22
2001	83	22
2002	73	28
2003	104	16
2004	159	38
2005	259	56
2006	340	69
2007	416	93
2008	459	121
2009	420	107
2010	500	108
2011	691	149
2012	613	144
2013	639	189
2014	696	145
2015	1042	223
2016	1325	234

Kaynakça: www.turkpatent.gov.tr⁶⁷

Türkiye’de Otomotiv sektörüne yapılan yatırımlarının desteklenmesi için oluşturulan mevzuatların oldukça kapsamlı ve geniş olduğu görülmektedir. Otomotiv sektöründe yer alan firmalar bu teşvik ve desteklerden yararlanmak için gerekli analizleri yapmalı ve prosedürleri değerlendirmelidir.

⁶⁷ <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/statistics/> (17.08.2019)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Teknolojik gelişmenin hızına kapılan sanayi sektörü endüstri 4.0'a adapte olmaya çalışırken sektörde fiziki performanstan ziyade bilgiye verilen öneminin arttığı görülmektedir. Üretilen fikri ürünler sanayi toplumunun bilgi sermayesi olarak fikri ve sınai mülkiyet hakkı ile koruma altına alınmıştır. Günümüzde Dünyada fikri ürünlerin hızla artması ülkeler açısından bu ürünlerin haklarının korunmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bu soruna uluslararası hukuk ve politikalara ters düşmeden, ülke ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak çözümler bulmaya çalışmışlardır. Bu çalışmalar sonucu Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının yönetimi şekillenmiştir. Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları artık yasal bir düzenleme nüshası olarak Dünyada ve Türkiye'de sanayi sektörünün uyguladığı bir hukuku çerçeve halini almıştır. Tüm sektörlerde Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının önemi her geçen gün daha fazla artmaktadır.

Bu çalışmada, Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Dünyada ve Türkiye'de nasıl uygulandığını göstermektedir. Otomotiv sektöründe fikri ve sınai mülkiyet haklarına değinilmiş, uygulanan istisnaların otomotiv firmaları tarafından nasıl kullanıldığı üzerine bir derleme niteliğinde araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada konu ile ilgili Dünyada ve Türkiye'de otomotiv sektörü mercek altına alınmış yakın geçmiş, günümüz ve gelecek vizyonu verilere dayandırılarak yorumlanmıştır. Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarını firmaların AR-GE merkezlerine yapılan yatırımları üzerinden patent, marka tescil, yenilik ve yazılım faaliyetleri kapsamında sektörel bazda verilere ulaşılarak değerlendirilmiştir. Araştırmada sunulan bilgilerin ve verilerin alındığı kaynakların kurumsal nitelikte olan rapor ve internet sitelerinden alınmasına özen gösterilmiştir.

Birinci bölümde, Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının amacı, tanımları, tarihsel süreci, uluslararası alandaki düzenlemeleri, Türkiye'de bu hakların korunmasına yönelik yasal gerekliliği anlatılmıştır. Tezin birinci bölümünün amacı Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları ile ilgili bilinmesi gereken ana çerçeveyi ve temel tanımları sunmaktır. İkinci bölümde, Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının hukuksal yapısı ve vergisel düzenlemeleri, kurumun çatısı altında olan faaliyetlerin hukuksal yapısı ve yaptırımları anlatılmıştır. Tezin ikinci bölümünde bu konuya değinilmesinin amacı, otomotiv sektöründe büyük öneme sahip olan vergi muafiyetlerini göstermektir. Aynı zamanda kurumda anlatılmış,

patent ve faydalı model koruma hakları kapsamında bilinmesi gereken yasal ve hukuksal çerçevenin ne olduğu hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlanmıştır. Üçüncü bölümde Fikri ve Sınai Mülkiyet haklarının muhasebesi ve muhasebe denetimine değinilmiş TMS, TFRS ve BOBİ FRS kapsamında muhasebesi anlatılmıştır. Üçüncü bölümün amacı Fikri ve Sınai Mülkiyet haklarını kullanan otomotiv sektörünün bu hakları nasıl muhasebeleştirdiği ve denetiminin nasıl yapıldığı konusunda bilgilendirmektir. Dördüncü bölümde ilk üç bölümde anlatılan hukuksal ve yasal düzenlemeler Dünya ve Türkiye otomotiv piyasası açısından değerlendirilmiştir. Gerekli veriler toplanıp sektör analizi yapılarak ortaya çıkan bilgiler sonucu Fikri ve Sınai Mülkiyet haklarının yakın geçmişte nasıl gerçekleştiği, günümüze nasıl uygulandığı ve gelecekte otomotiv sektöründe nasıl bir beklenti olduğuna dair öngörüler ile derleme yapılarak sunulmuştur.

Çalışma yöntem ve model olarak nitel bir çalışmadır. Araştırmada yararlanılan ve toplanan bilgi kaynakları ikincil kaynak olarak analiz edilmiş aktarma yapılmıştır. Araştırma kapsamında gereken veriler toplanırken veri tarama modeline göre toplanmış ve istatistiki analizler şeklinde tezde yer almaktadır. Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının otomotiv sektörü kapsamında daha önceden incelenmemesi, bu araştırma tezine orijinal bir değer katmaktadır.

Dünyada otomotiv sektörü için vazgeçilmez bir öneme sahip Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının günümüzde otomotiv sektörünün gelişmesine ve büyümesine yardımcı olduğu görülmektedir. Son verilere bakıldığında otomotiv sektöründe de yer alan firmaların yatırımlarını fikri ürün üretmekte harcamaları günden güne hızla artış göstermektedir. Otomotiv sektöründe yapılan AR-GE çalışmaları bunun bir göstergesidir. AR-GE çalışmaları incelendiğinde Dünya otomotiv sektöründe yeni patent alımları, yazılım, yenilik ve parça bazında olduğu görülmektedir. Sektörün bu çabaları sonucu üretilen araçların daha ekonomik, yakıt tüketimi az olan, güvenliği daha yüksek, çevreye karşı korumacı ve kolay kullanılabilir teknolojik alet ve araçların fikri mülkiyetlerin ve patentlerin alındığı görülmektedir. Küresel kapsamda sektörü incelediğimizde rekabeti artırmak için satış gücünü artırma bu artış sonucunda üretimde en iyi verimliliğe ulaşma firmaların ana hedefi haline gelmiştir. Bu faaliyetler AR-GE yatırımları ile desteklenerek yüksek teknoloji ürünlerin payını sektörde artırmaktadır. Otomotiv sektöründeki firmalar işbirliğine ve ortak çalışmalar oluşturmaktadır. Otomotiv firmalarının ulusal ve

uluslararası arenada bu çabaları hem ihracat yapmalarına hem de büyümelerine yardımcı olmaktadır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de otomotiv sektörü diğer sektörler arasında ekonomik açıdan büyük paya sahiptir. Bunu sektörde gerçekleşen ihracat rakamları göstermektedir ki otomobil üretim ve satış rakamlardan sağlanan gelir ülkenin GSYH’da büyük yükselişe neden olmaktadır. Hem işçi istihdamı açısından hem de ülkede büyük öneme sahip vergi geliri açısından ülkenin hazinesine gelir sağlamaktadır. Türkiye’de otomotiv sektörü tarafından yapılan AR-GE çalışmaları devlet teşvikleri ile desteklenmektedir. Türkiye pazarında bulunan firmalar özel markalar ve patentler alarak fikri ürünlerini geliştirmekte ve bu çabayı da rekabet avantajı olarak kullanmaktadır.

Türkiye’de otomotiv sektörü olarak on iki tane ana sanayi firmasının bunun yanında bu firmaların on sekiz fabrikası faaliyet göstermektedir. Bu sektördeki fabrikaların AR-GE merkez sayıları 103 iken tasarım merkezi sayıları 9 tanedir. Türkiye’de AR-GE merkez sayısı sıralamasında ikinci sırada ve tasarım merkezi sırasında sekizinci sırada yer almaktadır. Bu merkezlerde yapılan AR-GE yatırımlarının içinde patent, yenilik ve yazılım faaliyetleri büyük öneme sahiptir. Bu çalışmalar devlet teşvikleri ve devletin AR-GE kurumları (TÜBİTAK gibi) tarafından da desteklenmektedir. 2017 yılı ikinci yarısı ve 2018 yılı içinde otomotiv sektöründeki daralma teknolojik ürün üretiminin desteklenmesi ile yükseliş bandına yeniden geçiş sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

BİRİNCİ Yüksel, “Stratejik Bir Araç Olarak “Patent”, *Siirt Üniversitesi İktisadi Yenilik Dergisi*, Cilt:1 Sayı:1 Temmuz 2013 s.s.1-12.

Birleştirilmiş Vergi Genel Tebliği, Huz Akademi Yayıncılık A.Ş., (2018).

BOZBEL Savaş, “ Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku”, 1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık A.Ş., Aralık 2012.

DÜĞER Sırrı, “Sınai Mülkiyet Kanunu’na Göre Türk Patent ve Marka Kurumunun Görev Alanının İdarenin Regülasyon Faaliyeti Açısından Değerlendirilmesi”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Sayı 17, (2017), s.s. 260-292.

ERDOĞAN Ersin, “6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Çerçevesinde Patent Hakları Açısından Öngörülen İhtiyati Tedbirlere İlişkin Bazı Düşünceler”, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, (2017), Cilt 3, Sayı 1, s.s.47-65.

ERSOY Ayten – Akbaba Buyruk Nur Ayşe, “Patentin Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi”, *Maliye Dergisi*, Sayı 166, Ocak-Haziran 2014

GÖKOVALI Ummuhan, Kurtuluş Bozkurt, “Fikri Ve Sınai Mülkiyet Hakkı (FSMH) Olarak Patentler: Dünya Ve Türkiye Açısından Tarihsel Bir Bakış”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE) Güz*, Sayı 17, (2006), s.s. 135-145.

KARAAHMET Erdoğan, “Sınai Mülkiyet Haklarının Korunmasına İlişkin Uluslararası Anlaşmalar” *Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, Cilt:4, Sayı:1-2 (1995-1996), s.s.3-16.

KARASAR Niyazi, (2008), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*,18. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

KÖSE TOKER Meltem, Fikri Mülkiyet Hakları Çerçevesinde Patent İktisadi Boyutu ve Türkiye Örneği, (Yüksek Lisans Tezi), Çorum; Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

KÜÇÜK Muzaffer, Değerleme, 1.b., İpekyolu Matbaacılık, 2018.

Maliye Hesap Uzmanları Derneği, *Beyanname Düzenleme Kılavuzu*, 1.cilt, Acar Basım A.Ş., (2017).

Maliye Hesap Uzmanları Derneği, *Beyanname Düzenleme Kılavuzu*, 2.cilt, Acar Basım A.Ş., (2017).

SOYAK Alkan, “Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları: Tanımı, Tarihsel Gelişimi ve GOÜ’ler Açısından Önemi” Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Yıl:1, Sayı:1, 2005, s.s.:11-30

YAPAR Fulya, *Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Marka Olabilecek İşaretler*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s10.

YILDIZ Burçak, “Sınai Mülkiyet Kanunu Açısından Geleneksel Ürün Adları” *İNÜHFD*, Cilt 9, Sayı 1, (2018), s.s.27-60.

TAŞ Seyhan, “Fikri ve Sınai Mülkiyet Alanındaki Sorunlar, Gelişmeler Ve Türkiye-Ab İlişkileri Açısından Bir Değerlendirme “*Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi*, Sayı10, Yıl 9, Haziran (2006), s.s.80-95.

Upb.org.tr/fikri-ve-sinai-mulkiyet/fikri-ve-sinai-mulkiyet-nedir/(10.05.2019).

www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170110-9.htm (10.05.2019).

[www.miranhukuk.com/35/makaleler/fikri-mulkiyet-hukuku-kapsamında-marka-konusunun-değerlendirilmesi](http://www.miranhukuk.com/35/makaleler/fikri-mulkiyet-hukuku-kapsaminda-marka-konusunun-degerlendirilmesi) (10.05.2019).

www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/commonContent/AboutUs(10.07.2019)

www.yucita.org/cografi-isaret(10.05.2019).

www.kararpatent.com/patent-tescili/faydali-model-nedir/(10.05.2019)

www.karakalem.info/endustriyel-tasarim-nedir-onemi-ve-calisma-alanlari-nelerdir/(10.05.2019).

www.kararpatent.com/tasarim-tescili/endustriyel-tasarim-tescili-nedir/ (10.05.2019).

www.mfa.gov.tr/dunya-fikri-mulkiyet-orgutu.tr.mfa (17.08.2019).

www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/commonContent/History(10.07.2019)

www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/commonContent/Organization10.07.2019
<file:///C:/Users/M%C3%BCslime%20S%C3%B6zen/Desktop/2019%20sektorel-bakis-2019-otomotiv.pdf> (15.08.2019)

<file:///C:/Users/M%C3%BCslime%20S%C3%B6zen/Desktop/07-LMCA-Global-Light-Vehicle-Sales-Update-July-2019.pdf>. (15.08.2019).

<http://blog.ankarapatent.com/2017/12/21/1821/> (18.08.2019).

https://setav.org/assets/uploads/2019/02/R127_Otomotiv.pdf (22.08.2019).

www.turkpatent.gov.tr

[http://www.invest.gov.tr/trTR/infocenter/publications/Documents/OTOMOTIV.S
EKTORUNDE.GUNDEM.pdf](http://www.invest.gov.tr/trTR/infocenter/publications/Documents/OTOMOTIV.S
EKTORUNDE.GUNDEM.pdf)(19.08.2019)

<http://blog.ankrapatent.com/2017/12/21/1821/> (18.08.2019)

[https://www.verginet.net/dokumanlar/Muh_Std/tek_duzen/MUHASEBE%20S%C
4%B0STEM%C4%B0%20UYGULAMA%20GENEL%20TEBL%C4%B0%C4%9E%
C4%B0_1_son.doc](https://www.verginet.net/dokumanlar/Muh_Std/tek_duzen/MUHASEBE%20S%C
4%B0STEM%C4%B0%20UYGULAMA%20GENEL%20TEBL%C4%B0%C4%9E%
C4%B0_1_son.doc) (05.07.2019)

[https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5151/Bu%CC%88yu%CC%88k-
ve-Orta-Boy-I%CC%87s%CC%A7letmeler-I%CC%87c%CC%A7in-Finansal-
Raporlama-Standard%C4%B1-\(BOBI%CC%87-FRS\)](https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5151/Bu%CC%88yu%CC%88k-
ve-Orta-Boy-I%CC%87s%CC%A7letmeler-I%CC%87c%CC%A7in-Finansal-
Raporlama-Standard%C4%B1-(BOBI%CC%87-FRS))(15.07.2019)

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170729M1-1.htm>(15.07.2019)

<https://www.kap.org.tr/tr/bildirim-sorgu>(20.07.2019)